Leto LXXV., št. 240 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, torek 20. oktobra 1942-XX Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir, za inozemstvo 15.20 lir

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO

Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Bombardiranje letališča v Mikabi na Malti

Zadete so bile letališke naprave in vzletišča

Glavni stan italijanskih Oboroženih Sil je objavil 19. oktobra naslednje 876. vojno poročilo:

Miren dan na vsem egiptskem bojišču. Letalski napad na Bengazi je povzročil nekaj škode na civilnih poslopjih; izmed prebivalcev je bil eden ubit, 3 pa ranjeni.

Pri Solumu so bil zajeti štirje angleški letalci in en novozelandski letalec, ki so tvorili posadko sestreljenega letala.

Letala osi so napadla letališče v Mikabi, pri čemer so zadela njegove naprave in vzletišče. Eno naše letalo se s svoje vojne misije ni vrnilo.

Otvoritev zdravniškega kongresa v Rimu

Rim, 19. okt. s. Na polikliniki Umberta I. je bila otvoritvena seja 46. kongresa za notranjo medicino in 47. kirurškega kongresa. Navzoči so bili generalni direktor javnega zdravstva Petragnani, generalni direktorji vojaškega zdravstva, predsednik italijanskega kirurškega društva Paulucci, predsednik družbe za notranjo medicino Frugoni, prefekt, akademiki Italije in skoraj vsi italijanski kirurgi in kliniški zdravniki, kakor tudi številni primariji iz vseh italijanskih mest.

Po pozdravu Kralju in Duceju, ki ga je odredil generalni direktor za javno zdravstvo, je profesor Frugoni prečital poslanico ministra Bottaia ter imel nato otvoritveni govor, v katerem je naslovil prvo misel hrabrim borcem in zlasti vojaškemu sanitetnemu zboru, ki opravlja svojo nalogo s požrtvovanjem v prvih črtah ter daje svoj delež žrtvovanja in življenja v vojni. Objasnil je važnost in pomen zdravniških kongresov, ki ne dvigajo samo raven zdravstva, temveč kažejo tudi potrebo spopoljnevanja vseučiliške priprave v skladu s stalnim znanstvenim napredkom.

Profesor Frugoni je zaključil svoj govor, ugotavljajoč, da so italijanski zdravniki v celoti duhovno zbrani okrog zastave Domovine in človeštva ter pripravljeni dati vse in izpolniti svojo dolžnost za dosego zmage, ki je kategorični imperativ za bodočnost miru in pravice.

Prvi je nato poročal profesor Pari, za njim pa profesor Fedeli.

Inozemski tisk o amnestiji

Madrid, 20. okt. s. Španski tisk se še naprej bavi obširno z dekretom o amnestiji, ki je bil izdan v Italiji za 20letnico Pohoda na Rim. Lista »ABC« in »Arriba« opisujeta pomen in važnost odredbe ter podčrtavata zlasti, da v duhu te amnestije ni milosti za zločine proti odporni sposobnosti naroda v vojni.

Stockholm, 19. okt. s. »Stockholm Tidning« objavlja z velikim poudarkom poročilo, da bo v proslavo 20letnice pohoda na Rim izdana v Italiji po volji Duceja amnestija, katere bo deležno 42.000 obsojencev. Tudi vsi drugi listi opozarjajo na milostno dejanje Nj. Vel. Kralja in Cesarja, podčrtajoč pomen Kr. dekreta o amnestiji in odpustitvi.

Bern, 19. okt. Ves tisk je objavil s poudarkom poročilo o obsežni amnestiji v Italiji. »Basler Nachrichten« objavljajo obširen izvleček dekreta in poudarjajo njega velik pomen.

Italijanski svečanosti v Madridu in Oslu

Madrid, 18. okt. s. V Italijanskem domu je nacionalni svetnik Franco Angelini ob navzočnosti prvega svetnika poslaništva Francassia, generalnega konzula in inspektorja Fašija govoril italijanski skupnosti o sedanji vojni, poveličujoč edinstvo italijanskega naroda okrog Duceja, neukrotljivo hrabrost vojske in popolno gotovost v zmago, ki prešinja Italijo. Ob koncu predavanja je številno občinstvo priredilo navdušene manifestacije Kralju in Duceju ter Oboroženim silam.

Oslo, 19. okt. s. Ob priliki predavanja italijanskega dokumentaričnega filma »Dve leti vojne«, ki je bil sprejet z živahnim odobravanjem, je bila v Italijanskem domu v Oslu svečanost, katere so se udeležili poveljnik nemških sil na Norveškem, general Falkenhorst, admiral Böhm, mnogo oficirjev ter zastopniki nemškega komisariata, predsednik ministrskega sveta Quisling, norveški ministri, prvaki stranke ter zastopniki kulturnega sveta. Odlične goste je italijansko občestva tovariško sprejelo. Kraljevi zastopnik Italije je imel navdušujoč govor.

General Franco sprejel članice GILa

Madrid, 20. okt. s. Tovarišice GILa, ki so gostinje španske mladinske fronte, so dospele v Madrid. Na kolodvoru so jih sprejeli zastopniki oblasti in španske hierarhije ter inspektor Fašijev, ki so jim želeli toplo dobrodošlico. Po ogledu najvažnejših mestnih spomenikov je gostinjam general Franco priredil sprejem v ženski akademiji. Zastopnice italijanske ženske mladine so prišle iz Santandra, kjer so obiskale pokopališče legionarjev in se udeležile žalne maše za junaške padle.

Raport podpredsednikov korporacij

Rim, 19. okt. s. Pri ministru Ricciju so se zbrali k raportu podpredsedniki korporacij. Navzoč je bil tudi podtajnik Stranke Ravasio. Po temeljiti proučitvi obstoječega stanja v raznih odsekih proizvajalnega udejstvovanja je minister dal navodila za bodoče delo korporativnih organov.

Gibanje prebivalstva v septembru

Rim, 19. okt. s. Prihodnja številka uradnega lista bo vsebovala podatke o demografskem gibanju v Kraljevini. Porok je bilo v septembru 22.299, rojstev je bilo v septembru 89.932, umrlo pa je v istem mesecu 47.127 ljudi. V septembru 1942 je bil presežek rojenih 33.805. 30. septembra 1942 je bilo na ozemlju Kraljevine, izključivši ozemlja, ki so bila priključena Kraljevini v sedanji vojni, 45,611.000 prebivalcev.

„Druga italijanska pomlad"

Dresden, 18. okt. s. V članku pod naslovom »Druga italijanska pomlad« izraža »Dresdener Anzeiger« svoje občudovanje spričo zavestne in navdušene discipline italijanskega naroda, poudarjajoč, da ta disciplina in popolna organizacija oskrbe razlagajo neomejeno sposobnost z odpor italijanskega naroda, ki ga je sovražnik nameraval tako lahko ukloniti z blokado.

Heydrichova svečanost v Pragi

Praga, 19. okt. s. Vltavsko obrežje v Pragi je bilo preimenovano v obrežje Reincharda Heydricha s svečanostjo pod predsedništvom namestnika nemškega generalnega protektorja general oddelkov SS in policije Daluege. Državni tajnik Frank je imel ob tej priliki važen govor, v katerem je med drugim rekel:

»V vojni, ki so nam jo vsilili naši sovražniki, obstoja za Češko in Moravsko ena sama naloga, in sicer skrajna mobilizacija energij in do skrajnosti pospešeno delo na vseh področjih za zmago. Najplemenitejši zastopnik teh načel je bil Reinchard Heydrich. Za nas mora biti njegovo življenje vzgled, katerega moramo posnemati, njegova smrt pa sveta obveza. Za Čehe, ki bodo šele kasneje razumeli, kaj je izgubil Protektorat s Reinchardom Heygrichom, naj bodo njegovo življenje, njegovo udejstvovanje in njegova smrt opomin k razmišljanju in poboljšanju. Sedaj Čehi ne morejo ničesar zahtevati. Za nje obstoja samo ena stvar: izkazati se z vnetim delom.«

Govornik je izrazil pohvalo in priznanje češkim kmetom, ki so se z marljivim delom prizadevali popraviti nekatera »zdrknjenja iz tira« v preteklem letu ter opravljajo zdaj v celoti svojo dolžnost. Poudaril je končno, da tudi češki delavci v rudnikih in drugih vojnih podjetjih ter v transportni industriji voljno delajo. Zaključil je z izjavo, da se lahko ugotovi, da je večina češkega naroda doumela pravi pomen svoje lastne zgodovine in zakone, ki izhajajo od tod, da se njih dežela nahaja sredi nemškega naroda.

Zahrtnost anglo-ameriške politike

Tanger, 19. okt. s. Navzlic uradnemu molku v Washingtonu in Londonu je znano, da se je kontingent ameriških čet izkrcal vzdolž obale črnske republike Liberije v zapadni Afriki, ne da bi naletel na kakršenkoli odpor. Samovoljna zasedba spada med že znane sisteme, ki je ameriški imperializem uvedel proti nevojujočim se in nezaščitenim državam.

Berlin, 19. okt. s. V nekem poročilu Politično diplomatske korespondence se podčrtava, da je podtajnik Berle prav na večer pred ameriško invazijo v Liberijo v Rooseveltovem imenu poveličeval »nesebično prijateljstvo Amerike do drugih narodov«. Berle je vzkliknil: »Nimamo nobenih namer za zavzemanje in podjarmljenje. Narodi, ki ljubijo mir, naj ostanejo mirni. Nobena nevarnost jim ne preti od naše strani.

Med tem ko je Berle tako govoril, so se ameriške čete pripravljale za vdor v Liberijo. Po napadih na Islandijo, Iran in Irak, da ne govorimo o raznih francoskih posestih, potrjuje novi anglosaški atentat na neutralno Liberijo, da se nobena država ne more počutiti varne glede svoje neodvisnosti in integritete, če se iz kakršnegakoli razloga Churchillu ali Rooseveltu zdi potrebno zavleči jo v vojno.

Uničene zaloge živil v Angliji

Lizbona, 19. okt. s. Iz Londona se doznava, da je požar uničil velika skladišča živil, pri čemer je šlo v izgubo nad 5.000 ton sladkorja.

Na Kavkazu se prodiranje nadaljuje

Zavzeta je bila tudi važna in močno utrjena gora — Očiščenje zavzetega industrijskega področja v Stalingradu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 19. okt. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na zapadnem Kavkazu napad napreduje. Pehota je v naskoku zavzela nove višine in osvojila v strmem vzponu s 6 bunkerji močno utrjeno goro, ki je za nadaljnje bojevanje zelo važna.

V Stalingradu je bilo očiščeno razkropljenih čet mestno industrijsko področje, ki je bilo zavzeto v zadnjih bojih. Letalstvo je napadalo cilje v Stalingradu in okrog njega, sovjetske transporte in železniške naprave vzhodno od Volge. 11 transportnih vlakov, med njimi dva za prevažanje petroleja, sta bila uničena.

V srednjem odseku vzhodne fronte so oddelki bojnih in strmoglavnih letal z vidnimi uspehi ponovno obstreljevali sovražnikova premikanja po železnicah. Mnoga sovjetska oskrbovalna skladišča so bila med združenimi letalskimi napadi težko zadeta.

Malto so nemška in italijanska vojna letal napadla podnevi in ponoči.

Uničevanje sovjetske artiljerije

Nemški lovci popolnoma obvladujejo zračni prostor nad Stalingradom — Silne sovjetske izgube

Berlin, 19. okt. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov, da včerajšnje borbe na vzhodni fronti niso bile v nobenem predelu posebno hude, razen v Stalingradu in na fronti pri Tuapseju. Na teh glavnih prizoriščih bojev je nemško letalstvo po uničenju velikega dela sovjetskega topništva na vzhodnem obrežju in na otokih Volge osredotočilo svoje napore z bombardiranjem cest, ki vodijo v Stalingrad. Letalstvo je doseglo velik uspeh zlasti pri bombardiranju saratovske železnice, kjer je uničilo 12 dolgih transportnih kolon. Dva od teh z gorivom naloženih vlakov sta bila v celoti žrtev plamenov.

Sovjetsko topništvo je izgubilo vse važnejše opazovalnice, ki jih je imelo na prednjih točkah in zdaj strelja samo še na slepo. Zaradi tega so nemške izgube majhne. Treba je tudi upoštevati, da preidejo nemške čete v naskok šele potem, ko baterije in težko orožje pehote doslovno strejo sleherno sovražno odporno gnezdo.

Nemško poveljništvo zdaj skrbno čisti ruševine v Stalingradu, da bi preprečilo ustvarjanje nadaljnjih odpornih gnezd. Boljševiki imajo izredno hude izgube, zlasti zaradi tega, ker njih letalske sile nikakor ne morejo podpirati čet zaradi popolne oblasti, ki jo imajo nemški lovci v zraku nad mestom. Stalingrad je pravcati pekel, poln grozot za branilce, prava Dantejevska vizija, piše posebni dopisnik Mednarodne obveščevalne agencije. Ni mogoče niti približno izračunati žrtev, ki jih Sovjeti obsojajo na brezmiselno in strašno žrtvovanje. Na hribu, ki obvladuje severnozapadni del tovarne traktorjev, sem videl cele gore sovjetskih trupel. Zdelo se je, da sovjetsko poveljništvo ne namerava izvesti napadov severnozapadno od Stalingrada. Dejansko pa je sovražnik zbral ojačenja na raznih točkah fronte med Volgo in Donom. Ojačenja so spremljala oklopna sredstva in topništvo, ki domnevno niso mogla biti poslana ob pravem času branilcem mesta.

V predelu Tuapseja so se sovjetske sile umaknile po srditi obrambi grebenov, da bi preprečile obkolitev. Prepustiti so morale neko važno gorsko cesto, ki teče vzporedno z dolino. Poskusi sovražnika, da bi zavzel ozemlje, na katerem je severnozapadno od Novorosijska neko važno industrijsko poslopje, so se izjalovili, kakor so se izjalovili tudi napadi boljševikov pri Dekavnijanu.

Boji od hiše do hiše

Stockholm, 19. okt. s. Po vesteh, ki so prišle v London iz Moskve, se nemško napredovanje na raznih odsekih Stalingrada neprestano nadaljuje. Z vsakim napadom zavzemajo nemški oddelki več ozemlja, čeprav po najhujših borbah. Z ruske strani ne skušajo prikrivati ,da je položaj zdaj mnogo resnejši kakor je kdaj prej bil na tem bojišču, ter tudi ne skušajo zmanjševati važnosti nemškega napredovanja. Rusi nadaljujejo s svojo taktiko obrambnih borb v posameznih hišah, da bi izgubljali ozemlje kar najbolj počasi mogoče. V zadnjih dneh so bile borbe moža z možem v hišah, kleteh in gospodarskih poslopjih, kjer nudijo Rusi zadnji obupni odpor. Nemške napadalne čete so pognale v zrak mnoga sovjetska odporna gnezda.

Uspešni boji pri Rževu

Berlin, 19. okt. s. Iz vojaškega vira se doznava, da so vedno slabše vremenske prilike preprečile v področju Rževa razvoj večjih borb. Nadaljevalo se je včeraj običajno udejstvovanje napadalnih oddelkov in patrulj. Pri tem so bili doseženi nadaljnji znatni uspehi. Boljševiške sile so bile uničene, nekateri vdori sovražnika v nemške črte pa so bili popolnoma odstranjeni. Boljševiki so skušali iznenada napasti z več pehotnimi stotnijami nekatere nemške prednje postojanke, toda odpor nemških sil je bil izredno žilav in sovražnik je bil v borbah moža z možem popolnoma prepoden. Iz vojaškega vira se doznava, da potekajo v tem predelu borbe zaradi silnega deževja skoraj v vodi. Voda je preplavila bunkerje in številne postojanke ter ves teren.

Aktivnost nemškega letalstva

Berlin, 19. okt. s. Iz vojaškega vira se doznava, da je letalstvo brez odmora nadaljevalo svoje udejstvovanje čeprav trajajo še naprej slabe vremenske prilike, tako v srednjem, kakor v južnem delu vzhodne fronte. Nemška letala so bombardirala oskrbovalni promet sovražnika na vseh velikih progah in cestah v obeh odsekih. Sovražno protiletalsko topništvo ni moglo preprečiti, da ne bi nemška letala, često v nizkih poletih, dosegla vse v naprej določene cilje. Letalske bombe so zažgale ali razdejale številne tovorne vlake.

Nemška letala so z nenadnimi napadi preprečila sovjetske poizkuse, da bi popravili razdejane železniške tračnice vzhodno od Volge. Na številnih krajih je sovražni oskrbovalni promet zdaj popolnoma ohromljen. Na neko veliko postajo v osrednjem odseku so nemška letala zmetala bombe po 2000 kg, ki so povzročile izredno hudo razdejanje. Poslopje kolodvora je bilo skoraj popolnoma uničeno, kakor tudi ostala poslopja v bližini. Več na progi stoječih vlakov je bilo hudo zadetih. Na drugih kolodvorih so bili na pol porušeni vlaki z natovorjenimi topovi in tanki.

Na finskem odseku

Helsinki, 19. okt. s. Finsko vrhovno poveljništvo javlja: V zadnjih 24 urah se je posebno izkazala na fronti v Karelijski ožini neka finska patrulja dveh mož, ki je popolnoma uničila sovjetsko patruljo 10 mož, s katero se je spopadla. Finsko topništvo je na fronti v vzhodni Kareliji v južnem odseku razpršilo dva sovjetska oddelka, katerima je zadalo hude izgube. Na ostalih frontah in odsekih običajne akcije patrulj.

Nesreča danskega kralja

Kodanj, 19. okt. s. Uradno sporočajo, da je kralj Kristijan med svojim jutranjim sprehodom na konju po ulicah prestolnice padel s konja. Z avtoambulanco so kralja takoj prepeljali v kraljevski grad. Do tega trenutka še ni znano, ali so rane hude, ker o zdravstvenem stanu kralja še ni bilo izdano uradno sporočilo.

Kodanj, 19. okt. s. Glede nesreče, ki se je pripetila danskemu kralju Kristjanu X. se doznavajo naslednje podobrobnosti: Nesreča se je pripetila ob 9.30. Kralj, ki je padel s konja, je zadobil veliko rano na glavi in več lažjih ran na spodnji ustnici, na levem očesu in na kolenu. Zdravniki so ugotovili, da ne gre za hude rane, pač pa so odredili, da mora vladar ostati v postelji. Nesreča se je pripetila pred paviljonom Esplanade, ko se je kralj vračal v Amalienborg. S pomočjo mimoidočih in vojakov so kralja z rešilnim vozom odpeljali v grad, takoj nato pa na kliniko v Kodanj. Zdravniki izjavljajo, da je kraljevo splošno stanje zadovoljivo.

Nastop novega bolgarskega poslanika v Španiji

Madrid, 20. okt. s Novi bolgarski poslanik Braganov je izročil Francu svoja poverilna pisma. Svečanost je bila kakor običajno v rezidenci generala Franca v Pardu.

Uspeh protiboljševiške razstave v Sofiji

Sofija, 19. okt. s. Zaradi izrednega zanimanja za protiboljševiško razstavo, ki je bila prirejena v Sofiji in ki bi se bila morala danes zaključiti, so razstavo podaljšali za teden dni. Doslej je razstavo obiskalo nad 200.000 ljudi.

Obnova Trakije

Sofija, 19. okt. s. Minister za javna dela Vasiljev je prišel v Tracijo in inspeciral številna javna dela, ki so v gradnji na ozemlju, ki je bilo priključeno Bolgariji. Gre v glavnem za nove železniške proge, ki bodo vezale glavna bolgarska mesta in proizvajalna središča z obalo Egejskega morja, ter za gradnjo številnih vasi, kjer se bodo naselile družine bolgarskih kmetov.

Brazilski kardinal umrl

Buenos Aires, 18. okt. s. Včeraj ob 18. je v glavnem mestu Brazilije umrl kardinal Sebastian Leme, nadškof v Riu de Janeiru. Kardinal Sebastian Leme da Silveira Cintra je bil rojen v Spirito Santo 20. januarja 1882. Dne 15. februarja 1921 je postal farsalski škof, 18. aprila 1930 pa je bil imenovan za nadškofa. Pij XI. ga je imenoval za kardinala v konsistoriju dne 30. junija 1930. Bil je član kongregacije za vzhodno cerkev.

S smrtjo kardinala Leme je ostalo v sv. kolegiju 49 kardinalov, tako da je 21 mest v kolegiju nezasedenih.

Indijski upor se nadaljuje in širi

Neprestani izgredi in nemiri — Strah pripravlja Angleže tudi do smešnih ukrepov

Bangkok, 19. okt. s. Iz Indije se doznava, da je sodišče v Vaerdi obsodilo na smrt 12 Indijcev, obtoženih, da so sodelovali pri napadu na policijski urad. Sodišče v Benaresu je obsodilo na kazni od 2 do 6 let ječe 40 Indijcev, ki so bili aretirani, ko so razdeljevali letake s pozivi na upor. Neko protiangleško zborovanje v Pooni, je policija razgnala. V poslopju policijskega komisarijata v Bombaju je eksplodirala bomba med zasliševanjem aretirancev. Bomba ni napravila škode. Uradnik, ki je aretirance zasliševal, in agenti so pobegnili, aretiranci pa so izkoristili zmedo in tudi izginili.

V bližini Kalkute so uporniki streljali na vlak, s katerim so se vozili vojaki. En oficir in dva vojaka so bili ranjeni. V neki predilnici, kjer je bilo na zahtevo policije zopet obnovljeno delo, je eksplodirala bomba. Zrušila se je streha poslopja in pokopala okrog 10 delavcev, katere so hudo poškodovane potegnili izpod ruševin. Dva izmed njih sta umrla, ko so ju pripeljali v bolnico.

Bangkok, 18. okt. s. Po vesteh iz Indije se ojačuje udejstvovanje skupin »škrlatnih srajc« na severnozapadnem ozemlju in so bile angleške sile poražene v številnih spopadih. Bojevita muslimanska plemena so z navdušenjem odgovorila na poziv Bidura Gafara Kana in stopa na tisoče mož pod njegovo ustavo. Veliki bojni ognji gore ponoči na gorah. Tudi v Sintu se položaj slabša kljub obsednemu stanju in previdnostnih ukrepov angleških oblasti, ki so aretirale več sto oseb. V Bengaliji so bili spopadi med angleškimi in indijskimi četami. Ob tej priliki je bilo mnogo mrtvih. V Kalkuti je eksplodirala bomba v nekem kinu po predstavi. V kinu so predvajali neki film angleške propagande za vojno.

Bangkok, 19. okt. s. Policija je zaprla dva člana indijskega kongresa in ju obtožila, da sta kršila veljavne odredbe, s katerimi je prepovedano shajanje. Ko sta prišla pred sodišče, se je samim sodnikom obtožba zdela tako nenavadna, da so se morali posvetovati, ali dve osebi, ki skupaj korakata po cesti, že kršita zakon, ki prepoveduje shajanje na ulici. Drakonske odredbe vlade podkralja v Indiji postajajo že groteksne. Nastajajo pa iz strahu. Ti smešni ukrepi gotovo ne bodo uničili živega čustva Indijcev za osvoboditev izpod usodnega jarma Angležev.

Ustavljeno delo v kanadskih rudnikih

Buenos Aires, 19. okt. s. Iz Kanade poročajo, da je vlada, posnemajoč Zedinjene države ustavila delo v zlatokopih in v mnogih drugih rudnikih, ki niso naravnost v zvezi s vojno industrijo.

Urugvaj brez bencina

Buenos Aires, 19. okt. s. Iz Montevideja se doznava, da je bil ukinjen promet z vsemi motornimi vozili zaradi pomanjkanja bencina.

Poplava v Washingtonu

Buenos Aires, 19. okt. Iz Washingtona poročajo, da je mesto še vedno ogroženo zaradi visokega nivoja reke Potomac, čeprav so vode začele upadati. V naglici so bili izdani ukrepi za preprečenje nadaljnjih poplav in škode v mestu.

Pravni studij spada med najstarejše

Pogoji studija na naši pravni fakulteti — Diplomski izpiti se polagajo iz osmih predmetov — Doktorski izpit je sedaj zelo otežkočen

Ljubljana, 20. oktobra

Znanstveno preučevanje prava in ugotavljanje njegovega nastanka in razvoja spada med najstarejše vede, ki se o njih razpravlja in predava na univerzah. Še današnji pravni študij kakor tudi današnje pravo samo sta zelo ozko povezana s sijajnim pravom Rimljanov, ki so bili tako izvrstni juristi, da so vplivali na pravni razvoj vsega srednjega in novega veka skoro do najnovejše dobe, ko se je počasi uveljavljalo tudi nacionalno pravo posameznih kulturno naprednejših germanskih in slovanskih narodov.

V tem okviru nam ni mogoče niti približno opisati vso rimsko pravno znanost in kako so jo gojili. Ugotovimo naj le, da je rimsko pravo ostalo v veljavi povsod, kjer se je uveljavilo še dolgo potem, ko je rimski imperij že propadel. Nekaj časa se z njim učenjaki niso mnogo pečali. Zanimanje za pravo posebno za rimsko se je poživilo potem šele v 12. stoletju, za kar so posebno zaslužni italijanski juristi svetovnega slovesa. Ni pretirana trditev, da velik del sodobnega prava izhaja iz Italije. Zlasti slavna je bila pravna šola v Bologni, ki jo je okoli l. 1100 vodil velik učenjak Irnerius. Istočasno se je oblikovalo tudi posebno cerkveno pravo, to je pravo rimsko-katoliške cerkve. Kasneje so bili znameniti juristi zlasti Francozi. V 16. in 17. stoletju sta se zelo podrobno pečala z rimskim in cerkvenim pravom zlasti Cujacius in Brisson. Dobre juriste, ki so odločilno posegali v razvoj pravne znanosti, je v 16. stoletju dala Španija, enako tudi Holandska, kjer je slovel zlasti Hugo Grotius.

18. stoletje se je že začelo počasi upirati prevladi rimskega prava. Največja njegova nasprotnika sta bila Rousseau in Montesquieu, ki pa sta gnala svoje nasprotovanje znatno predaleč. Pravilen odnos sta ustvarila Nemca Savigny in Ihering. Tako v znanstvenem kakor v praktičnem pravu je prihajalo vedno bolj do veljave domače, nacionalno pravo. Studij prava je postajal vse bolj obsežen in je do danes že daleč presegel okvir rimskega in cerkvenega prava, ki sta važna za mladega jurista predvsem kot zgodovinska osnova.

Obseg današnjega pravnega študija

Kako zelo se je razširil današnji pravni študij razvidimo že, če na kratko pregledamo, kaj vse je predmet predavanj na primer na naši pravni fakulteti. Predno diplomira mora bodoči jurist preštudirati in se tudi pripraviti za izpite iz naslednjih predmetov:

Pravna enciklopedija in filozofija: uvod v pravne vede in pravna filozofija, **sociologija in statistika:** obča sociologija, gospodarska sociologija, pravna sociologija, politična sociologija in statistika; **narodno pravna zgodovina z ozirom na zgodovino slovanskih prav:** narodna pravna zgodovina, zgodovina slovanskih prav, primerjalna pravna zgodovina, pravna zgodovina Srednje Evrope; **zgodovina in sestav rimskega prava:** zgodovina in sestav rimskega prava, rimsko javno pravo, papirologija, stara orientalska prava (sumersko, asirsko-babilonsko, hetitsko); **cerkveno pravo:** cerkveno pravo, pravo v državi priznanih veroizpovedi; **narodno gospodarstvo:** narodno gospodarstvo, gospodarska zgodovina, zgodovina gospodarskih doktrin, **finančna veda:** finančna veda, finančno pravo; **gospodarska politika:** gospodarska politika, socialna politika; **državljansko pravo z mednarodnim zasebnim pravom:** državljansko pravo (obči del in stvarno pravo, obveznostno pravo, rodbinsko, dedno in zadružno pravo — pravo rodbinskih zadrug), mednarodno zasebno pravo, agrarno in zadrugarsko pravo, delavsko pravo (delovno pravo), avtorsko pravo, primerjalno zasebno pravo; **civilni sodni postopek s stečajnim pravom:** civilni pravdni postopek, stečajno pravo, nepravdni postopek, izvršilni postopek; **kazensko pravo:** kazensko pravo, kriminalna psihologija in psihiatrija, mednarodno kazensko pravo, kriminalna sociologija in pedagogika; **kazenski sodni postopek:** kazenski sodni postopek, kriminalna tehnika; **ustavno pravo in teorija o državi:** ustavno pravo Livše kraljevine Jugoslavije, teorija o državi, primerjalno ustavno pravo; **upravno pravo:** upravno pravo, upravni postopek, upravno sodstvo, nauk o upravi in upravni politiki, tiskovno pravo, **mednarodno javno pravo z občo in narodno diplomatsko zgodovino:** mednarodno javno pravo, obča diplomatska zgodovina, narodna diplomatska zgodovina, Zveza narodov, pravo narodnih manjšin; **trgovinsko pravo z meničnim:** trgovinsko pravo, menično in čekovno pravo, pomorsko pravo, pravo industrijske svojine, zasebno zavarovanje; **sodna medicina:** sodna medicina in sodna psihiatrija.

Kako poučujejo in delajo izpite

Torej prav lepa zbirka predmetov, ki se bo z njimi marsikateri laik mučil že, če si bo hotel zapomniti njihova imena. Mladi jurist pa predela vso snov v najmanj štirih letih. Pouk na pravni fakulteti sestoji iz občega tečaja in tečajev za doktorat, ki so bili pri nas uvedeni pred leti mesto prejšnjega polaganja rigorozov kot izpitov za dosego doktorske časti. Za absolutorij mora vsak jurist imeti potrjenih osem semestrov predavanj in vaj.

Pouk obsega 20 predmetov, ki so razvrščeni na štiri letnike po dva semestra. Skupno število ur mora znašati v vsakem semestru najmanj šestnajst. Po sklepu juridične fakultete morajo slušatelji ljubljanske pravne fakultete v sedanjem zimskem semestru vpisati predavanj in vaj: v prvem letniku 22 ur tedensko, v drugem letniku 25 ur, v tretjem letniku 21 in v četrtem letniku 20 ur.

Za spopolnitev študija kakor tudi za uvajanje slušateljev v samostojno delo delujejo seminarji in instituti, ki imajo tudi svoje strokovne knjižnice. Slušatelji morajo delati vsak semester vsaj v enem seminarju. V teku svojih studijev je zavezan delati vsak slušatelj vsaj v štirih različnih seminarjih. Zadevna uredba predpisuje za našo pravno fakulteto poleg knjižnice pravne fakultete 17 seminarjev in institut za mednarodno javno pravo.

Izpiti so dvojni: diplomski in doktorski.

Pravico opravljati izpit imajo slušatelji, ki so bili vpisani vsaj dva semestra. Diplomski izpiti so ustni in se smejo ponavljati vsega skupaj trikrat, tretjič z odobritvijo fakultetnega sveta. Diplomskih izpitov je po novem vsega skupaj osem (prej so bili samo trije). Opravljajo se po skupinah ob koncu ustreznega leta. Konec prvega leta ali po dveh semestrih lahko slušatelj absolvira izpit iz dveh skupin predmetov, konec drugega leta ali po štirih semestrih iz nadaljnih dveh in tako dalje. Izpiti so javni. Izpitni roki so trije: junijski, oktoberski in februarski.

Slušatelju, ki je napravil vse predpisane izpite, izda pravna fakulteta na njegovo zahtevo diplomo, za katero stroške plača sam.

Kdor hoče doseči doktorski naslov

V zadnjem času je vedno manj mlajših juristov, ki vidijo konec svojih studijev šele tedaj, ko dosežejo doktorski naslov. Vedno več je takih, ki se zadovoljijo s samo diplomo, s katero imajo vstop v vse državne službe, razen če se hočejo posvetiti znanstveni karieri. Razmeroma mnogo jih je bilo do nedavne preureditve pogojev za dosego doktorskega naslova. Prej je zadostovalo, da je vsak slušatelj, ki je želel postati doktor opravil tri rigoroze, kar je bilo olajšano še s tem, da je mogel dva rigoroza opraviti takoj po zadevnem diplomskem izpitu. Sedaj pa so pogoji mnogo težji in se bodo mnogi odpovedali doktorski časti že zaradi visokih stroškov.

Pogoji za dosego doktorata na naši pravni fakulteti so danes tile: opravljeni diplomski izpiti, obiskovanje posebnega doktorskega tečaja, ki traja dva semestra, in v tem času izdelani dve ugodno ocenjeni pismeni deli v seminarjih izbrane skupine.

Skupin, iz katerih je mogoče doseči doktorski naslov, je pet: pravnozgodovinska, zasebnopravna, kazenskopravna, javnopravna in gospodarsko-finančna. Vsaka skupina obsega po sedem predmetov.

Doktorski izpit sestoji iz dveh delov: ustnega izpita in iz izdelave in obrambe disertacije. Ustni izpit je pred obrambo disertacije in se sme ponoviti dvakrat: prvič po šestih mesecih, drugič ne prej kot po enem letu. Predmet disertacije izbere kandidat sporazumno s predavateljem iz tistih ved, ki spadajo v njegovo skupino. Na določen dan mora pred komisijo braniti svoje delo, to se pravi odgovarjati na vprašanja profesorjev v zvezi z delom. Doktorsko delo se sme ponoviti največ dvakrat. Obranjeno doktorsko delo se mora natisniti v obliki osminke in mora kandidat izročiti dekanatu 100 izvodov svojega tiskanega doktorskega dela.

Kandidatu, ki je srečno in uspešno prestal vse te pogoje ter je položil ustno ali pismeno prisego, izda fakulteta doktorsko diplomo.

Ostali pogoji študija

Na juridično fakulteto se morejo vpisati samo tisti slušatelji, ki so opravili višji tečajni izpit na gimnaziji, na kateri se poučuje latinščina. Sicer morajo pred vpisom opraviti dopolnilni izpit iz latinščine in filozofske propedevtike. To velja za redne slušatelje, medtem ko lahko postanejo izredni vsi, ki so dovršili kako strokovno srednjo šolo ali šest razredov srednje šole.

Kot prvi semester je mogoče vpisati samo zimski. V četrti semester se smejo vpisati samo tisti slušatelji, ki so napravili izpite, ki se opravljajo ob koncu prvega leta.

Millöckerjev Gasparone na našem odru

Izvrstna uprizoritev in izvedba zelo prijetno melodične operete je prinesla izvajalcem obilje ploskanja in cvetličja

Ljubljana, 20. oktobra

Karel Millöcker, čegar »Dijaka prosjaka« si želimo z deloma opernimi pevci že dolgo nanovo slišali, se je po »Začaranem gradu« neblagega spomina z »Gasparonom« nanovo uvrstil v naš operetni repertoar. In sicer prav prijetno. Zaradi posrečene uprizoritve ter vplošnem v glavnih in stranskih ulogah res zadovoljive izvedbe je ostavil na občinstvo najboljši vtisk. Skratka: »Gasparone« je žel nesporen uspeh.

Zasluga gre R. Simonitiju, ki je opereto v solih, zboru in baletu skrbno naštudiral ter vodil orkester z vsem osebjem s primernim tempom in učinkovito živahnostjo. Priznanje pa zasluži tudi inž. P. Golovin, ki je ponovno dokazal, da je dober režiser, ki ima okus in ume svojo inteligenco servirati celo velike neverjetnosti in neizbežne operetne bedastoče tako elegantno, da so sprejemljive in užitne. Že dolgo ni bila operetna novost pevski in igralski uprizorjena in tudi kostumno in dekoracijsko opremljena tako zadovoljivo, kakor Simonitijev in Golovinov »Gasparone«.

Ali velik delež na uspehu ima tudi N. Štritof kot izvrsten prevodilec besedila, ki se posluša lahko umljivo, dobro humorno in gladko. Prvotno besedilo Zella in Genéeja je v marsikaterem pogledu prenaredil tajinstveni E. Rogati, prizore deloma prestavil, bivše tri ženske združil v eno samo, Soro ter s tem učinkovitost in preglednost dogodkov dvignil in izboljšal. Štritof in Rogati, oba ali en sam, sta ali je dramaturgično nalogo izvršil zelo posrečeno.

Millöckerjeva glasba, ki jo cenimo po omenjenih, na našem odru znanih dveh operetah, je tudi v »Gasparonu« zelo mično melodična, gre takoj v ušesa in je, pač po salonskih in drugih orkestrih neprestano svirana, vsaj v glavnih točkah tudi pri nas prav udomačena. Takole »čedno vedrino« in »čedno komiko« bo v njeni pestri obliki in glasbeni čistokrvnosti rad poslušal celo najbolj zakrknjen čmerikavec.

Zlasti, ako bodo reprize tako dobre, kakor je bila premiera. Najvažnejša, dasi najmanjša vloga je guverner Sicilije, ki ga imenitno predstavlja I. Anžlovar; vse razume in vse odpušča, zato pa postane tast najlepše sinahe, milijonarke grofice Santa Croce. To poje in igra Sonja Ivančičeva z eleganco, ljubkostjo in občutno toplino: velik napredek, ki ga z zadovoljstvom podčrtavam. Duet v 3. dej. je pela vzgledno s Sladoljevim.

Drago Zupan predstavlja osrednjo osebnost vsega dogajanja, lopovskega podesta Nasonija, ki v svoji lakomnosti spočetka previsoko leta, naposled pa vendar zelo na mehko pade. Igra ga z živahno mimiko in gestikulacijo ter z vso svojo zmerom domiselno šegavostjo.

Njegov sinko, otroški razvajenec in zapravljivec Sindulfo je Joško Rus, ki je ž njim ustvaril nekakega sicilijanskega dvojčka češkemu Vašku. Prav zabavna fiugra.

Ljubimec in junak je grof Erminio, dolgo zagoneten lepotec, vsesplošno osumnjen, da je drzni razbojnik Gasparone. Saj tudi nastopa tako, dasi je kavalir od temena do peta. Pa je čisto kaj druzega, kar se razkrije šele prav na zaključku operete. Poje in igra ga Sladoljev zelo prijetno.

Modest Sancin je krčmar in glavar tihotapcev sladkorja in kave, pa igra, poje in pleše na splošno zadovoljstvo.

Sora, nezvesta nevesta krčmarjeva, je srčkana porednica, ki jo zelo ljubko in prikupno podaja trajno napredujoča E. Barbičeva.

Končno so tu še tihotapci, Massaccio, krčmarjev stric (Bel. Sancin), Luigi (Z. Pianecki) in Tanio (Marenk), častnik (F. Jelnikar), pa zbor orožnikov in trop dekiet. Vsi so polno ustrezni.

V II. dej. nastopi baletni zbor s Kirbosom in Bravničarjevo, ki izvajata prav odlično svoj ples po Golovinovi koreografiji, v 1. pa baletni zbor z Japljevo in Pogačarjem kot ognjevitima solistoma. Solisti in zbor so želi zasluženo priznanje.

Večinoma nove dekoracije (na morskem nabrežju pred Benozzovo krčmo, na gradu grofice Santa Croce — v spalnici in v dvorani — ter na trgu pred magistratom v Sirakuzi), toalete dam in kostumi so lepo ustrezali, uniforme pa z operetno licencijo zadoščale.

Tako so imele oči in ušesa pri tem Gasparonu, ki ga nikoli ni ne videti ne slišati, mnogo prijetne paše. Zato je bilo tudi veliko obilje ploskanja in cvetličja.

Fr. G.

Orgelski mojster Matthey Ulisse v Ljubljani

S svojim snočnjim orgelskim koncertom v ljubljanski stolnici je znova zadivil naše glasbeno občinstvo

Ljubljana, 20. oktobra

Dostojanstvenost, resnobnost, vzvišenost orgelskega prazničnega zvoka so napolnjevale sinoči ljubljansko stolnico. Orgle so namreč oni glasbeni instrument, ki mu po moči ter dostojanstvu zvoka upravičeno pripada označba kraljevskega instrumenta prvega ter najbolj veličastnega v zboru vseh glasbenih in godbenih izraznih sredstev. Kakor so gosli lahko znanilke radosti in žalosti, veselja in bolečine, kakor izraža čelo tugo in presunjenost, fagot skrivnostnost, flavta nežnost, trobenta bojevitost, tako doni iz orgel neka svečana prazničnost, vzvišeno veličastje, ki se stopnjuje v skladbah znamenitih skladateljev bachovske ali händelovske vrste do sijajnih učinkov. Ravno v tem pa so zasidrane osnove privlačnosti, glasbene serioznosti, ki odlikuje orgelske koncerte, kar velja še v posebni meri za one orgelske koncerte, na katerih izvajajo svoje skladbe znameniti virtuozi in mojstri kakor je slavni Ulisse Matthey, ki nas je sinoči znova razveselil ter navdušil za svojo dovršeno umetnost. Matthey Ulisse, profesor orgel na Verdijevem liceju v Torinu, ki je triumfiral s svojimi orgelskimi izvajanji ne samo v svoji domovini Italiji, ampak tudi v Švici, Franciji, Belgiji ter Ameriki, in ki je imel 19. februarja t. l. svoj 500. orgelski koncert, je pridružil svojim dosedanjim zmagam nov umetniški uspeh, ki je z njim ponovno ogrel glasbeno Ljubljano za lepote orgelskih skladb, za blagozvočje orgelskega zvoka.

Slavni italijanski orgelski virtuoz je z mojstrskim okusom razporedil posamezne orgelske skladbe, ob katerih smo razbrali nešteto izraznih možnosti, stopnjevanj, variacij, ornamentik od predklasičnega in plastičnega pa do sodobnega glasbenega ustvarjanja. Tako smo najprej prisluhnili po učinku ter nastrojenju stopnjevani »Blaznosti« slavnega organista bazilike sv. Petra v Rimu Girolama F r e s c o b a l d i j a, ki je zaslovel v glasbeni zgodovini kot prvi mojster fuge. Potem sta sledili svojstveno ornamentirani F i o c c o v »Adagio« ter živahna »Gavotta«. Na sporedu sta bili tudi skladbi »Pastorale« in »Angelus« Arcangela C o r e l l i j a, ki ni bil samo »il virtuosissimo del violino«, ampak tudi odličen tvorec lepih orgelskih skladb. Omenjeni skladbi se odlikujeta po mehko ubrani mirnosti in prisrčnosti. Po P a s q u i n i n i j e v i krepko razgibani »Toccati s scherzom« je Matthey izvajal občuteno W a l t h e r j e v o partito »O Jezus moja radost« z vseskozi prevladujočimi moli.

Težko bi si mogli misliti orgelski koncert brez J. S. B a c h a, tega nedosežnega mojstra fug, koralov, preludijev in oratorijev. Izredno močno zasnovana »Toccata v C-duru«, ki jo je U. Matthey uvrstil na konec prvega sporedovnega dela, kaže vse odlike, značilnosti skladb, ki jih je oblikoval nenehno snujoči, genialni skladatelj, neprekosljivi orgelski virtuoz J. S. Bach. Pa tudi brez G. F. H ä n d e l a, s katerim se je pričel drugi del snočnjega koncerta, je težko izpolniti orgelski koncertni spored. Med njegovimi 20 orgelskimi skladbami, ki ne zaostajajo glede zasnove in fantazije za Bachovimi, zaslužijo nedvomno pozornost sinoči sijajno izvajani H ä n d e l o v »Koncert v d-duru«, ki ga prepleta veličastje s slogovno značilno ornamentiko. Namestu napovedanih P r e m r l o v i h variacij na pesem »Ti, o Marija«, so bile izvajane »Varijacije na papeško himno« istega skladatelja. Uvodoma preigrani vokalni skladbi sledijo invenciozno, duhovito zamišljene variacije, v katerih je vodilni motiv zelo posrečeno povzdignjen nad ornamentalno prilegajočo se spremljavo. Tudi pri prvi napovedani skladbi Alibranda B o s s i j a je bila sprememba. Namestu skladbe »Storite mi to milost« je Matthey zaigral lirsko pobarvani, prisrčno slikoviti »Pogovor z lastovkami«, nakar je sledila živahno razgibana druga skladba istega avtorja »Giga«. Spored je zaključil C. F r a n c k o v »Koral v a-molu«, ki ga odlikuje pronicajoče bogastvo skladateljeve izredne invencioznosti.

Ulisse Matthey suvereno obvladuje svoj instrument. Igra s prepričevalno močjo, posamezne skladbe izvaja s čustveno toploto, tako da vpliva njegovo umetniško podajanje zelo sugestivno. Njegov oster glasbeni čut omogoča verodostojno poudarjanje glasbeno-slogovnih značilnosti. Z lahkoto prehaja preko najtežjih interpretacijskih nalog, poduhovljenost se prepaja s tehnično dognanostjo, ki je vprav nedosežna. Njegovo mojstrstvo se kaže tudi v naravnost blesteči registraciji. Tako je s svojimi odlikami ustvaril najintenzivnejši stik številnega glasbenega občinstva — med katerim smo opazili tudi Zveznega tajnika — s posameznimi skladbami; sledilo jim je s tiho, zbrano pozornostjo. Odhajalo je s koncerta s hvaležnim občutkom slavnemu mojstru, ki je pripravil glasbeni Ljubljani prvovrsten umetniški užitek. Omeniti pa moramo tudi plemenito prizadevanje Glasbene matice, ki je orgelski koncert skrbno in spretno organizirala.

Iz Spodnje Štajerske

— **Gibanje prebivalstva v Ptuju.** Od 4. do 11. oktobra je bilo v Ptuju rojenih 5 otrok. Umrli so pa Janez Hanzelič, Terezija Bigec in Neža Princl. Poročil se je Maksimilijan Pen z Nežo Muršič.

— **Židovski mešanci ne smejo obiskovati nadaljevalnih šol.** Nemški prosvetni minister je odredil, da z letošnjim šolskim letom ni več dovoljen sprejem židovskih mešancev I. stopnje v meščanske, srednje in višje šole. Vse take učence in učenke je treba napotiti nazaj v ljudske šole.

— **Spodnja Štajerska za zimsko pomoč.** V nedeljo teden so po Nemčiji že drugič pobirali prostovoljne prispevke za zimsko pomoč. Javna zbirka je bila prirejena tudi na Spodnjem Štajerskem, kjer je vrgla 205.896.50 mark. Od tega odpade na celjsko okrožje 52.000, na ljutomersko 6740.33, na Maribor-okolico 36.747.41, na Maribor-mesto 48.300, na Ptuj 28.000, na Brežice 18.000 in na Trbovlje 16.108.76.

— **Smrt starega Brežičana.** Te dni je umrl po dolgi bolezni vpokojeni okrajni inspektor Julius Baidasch, star 72 let. Pokojni je bil doma iz Brežic. Posvetil se je vojaškemu poklicu in dolga leta je bil v dunajski španski jahalni šoli učitelj jahanja. Uraniška služba ga je privedla tudi v Kočevje, kjer je deloval 15 let kot okrajni tajnik. Med prvo svetovno vojno je bil pa ravnatelj pomožnega urada. Pozneje se je moral izseliti.

— **Komorni pevec Alsen v Celju.** Urad za kulturo mesta Celja priredi v sporazumu z uradom za kulturo v štajerskem Heimatbundu letošnjo zimo več koncertov in drugih kulturnih prireditev. Prva tako prireditev bo jutri zvečer, ko bo prirejen večer pesmi in balad. Nastopi pa tudi komorni pevec dunajske državne opere Herbert Alsen. Na klavirju ga bo spremljal znani dunajski skladatelj in pianist dr. Egon Kornauth.

— **Nedelja gledaliških predstav v celjskem okrožju.** V nedeljo je priredil urad za ljudsko izobrazbo v štajerskem Heimatbundu gledališke predstave v Laškem, Rogatcu in Dobrni. Povsod so bile vprizorjene ljudske igre.

Iz Hrvatske

— **75letnica Hrvatske akademije.** Hrvatska akademija znanosti in umetnosti je praznovala v soboto 17. t. m. 75letnico obstoja. Njena glavna naloga je bila že od ustanovitve gojiti hrvatski jezik, literaturo in zgodovino. Akademija je bila ustanovljena s pomočjo dobrotnikov leta 1860. Največ zaslug za ustanovitev si je pridobil vladika Strossmayer. Akademija je bila svečano otvorjena leta 1867. Znani hrvatski zgodovinar Franjo Rački je bil imenovan za prvega predsednika Akademije. Zdaj ima Akademija nad 100.000 zvezkov obsegajočo knjižnico. Bogato galerijo slik, okrog 35.000 originalov, iz hrvatske zgodovine obsegajoč arhiv in blizu 1200 dragocenih rokopisov. Ob njeni 75letnici je predaval njen predsednik dr. Tomo Matič v hrvatskem radiu o dosedanjem delovanju te največje hrvatske kulturne ustanove.

— **Italijansko-hrvatska gospodarska pogajanja.** Zastopniki italijanskega trgovinskega ministrstva in odposlanstvo hrvatskega trgovinskega ministrstva so se sestali v Venezii, kjer so se vršila od 10. do 12. t. m. gospodarska pogajanja. Obravnavala so se razna vprašanja, nanašajoča se na izmenjavo blaga in na prevoz. Pogajanja so se vršila v prijateljskem duhu in v vseh vprašanjih je bilo doseženo popolno soglasje.

Podporna delavnost občinskega odbora v Novem mestu

V preteklem mesecu septembru je prišlo na občinski podporni urad v Novem mestu 360 prošenj, ki so jih vložile potrebne družine iz mesta in okolice. Podpor je bilo deležnih 350 oseb, ki so prejele nakazila za živila ter oblačila raznega kroja, v skladu s potrebami prosilcev. V posebnih in nujnih primerih so bile nakazane tudi denarne podpore.

— **Omejitev nadrobne prodaje tobaka.** Hrvatska monopolska uprava je obvestila z okrožnico vse trafikante, da je prepovedana prodaja tobačnih izdelkov vojakom, ker dobivajo cigarete in tobak pri svojih edinicah. Tobačne izdelke je prepovedano prodajati tudi mladini izpod 18 leta in ženskam. Trafike smejo prodati dnevno enemu kadilcu največ 10 cigaret.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Torek, 20. oktobra: Janez Kanc.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Beatrice Cenci
Kino Sloga: Abbandono — Zapuščena
Kino Union: Kean.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Dr. Piccoli, Bleiweisova cesta št. 6, Hočevar, Celovška cesta 62, Gartus, Moste, Zaloška cesta 47.

Živilske nakaznice za november

Ljubljana, 20. oktobra

Včerajšnji ponedeljek so pričeli uslužbenci mestnega preskrbovalnega urada raznašati živilske nakaznice za mesec november. Začeli so z ulicami, ki se začenjajo s črko Ž, torej obratno kot za oktober. Zato lahko stranke izračunajo, kdaj morajo biti doma, da bodo mogle prevzeti nakaznice. Pripravijo naj tudi **glave živilskih nakaznic za mesec september in denar.**

Ne pustite vročevalcev čakati brez potrebe in neupravičeno! Vročevalci nimajo časa čakati ali strank po večkrat iskati, zato bodo pa neoddane nakaznice prinesli nazaj mestnemu preskrbovalnemu uradu, kamor bodo morale potem stranke same priti ponje. Tako vrnjene nakaznice bodo stranke dobile v veliki dvorani Mestnega doma šele po 5 dneh od dneva, ko so bile živilske nakaznice razdeljene v tisti ulici. Vrnite pa tudi nakaznice za vse družinske člane, ki so odsotni, ter njih imena napišite na potrdilo v za to določeno rubriko. Prevzem kart morajo stranke s svojim podpisom potrditi na potrdilu, ki služi za listino o oddanih kartah. Zato natanko preglejte potrdilo, **koliko in kakšne vrste karte se Vam dostavljajo,** ker ne bodo upoštevane reklamacije, če ste za število in vrste kart, ki so navedene na potrdilu, potrdilo že podpisali.

Posebej pa opozarjamo gospodinje na naslednje: Če bo kdo pomotoma oddal glave oktobrskih nakaznic ali morda z njimi tudi kake neizrabljene odrezke, jih ne bo mogel več dobiti v uradu nazaj, ker iskanje preveč zadržuje redno delo. Zato naj gospodinje pazijo in že prej pripravijo vse potrebno.

Naše gledališče

DRAMA

Torek, 20. oktobra: **ZAPRTO.**
Sreda, 21. oktobra ob 16.30: **VEČNO MLADA SALOMA.** Red Sreda.
Četrtek, 22.: ob 16.30: Šestero oseb išče avtorja. Red Premierski.

OPERA

Torek, 20. oktobra ob 16: **SEVILJSKI BRIVEC.** Red A.
Sreda, 21. oktobra ob 16: **TRAVIATA.** Red B
Četrtek, 22.: ob 16.: Gasparone. Red Četrtek.
Cene od 24 lir navzdol.
Petek, 23.: Zaprto.
Sobota, 24.: ob 16.: Traviata. Izven. Cene od 24 lir navzdol.
Nedelja, 25.: ob 16.: Gasparone. Izven.

Radio Ljubljana

SREDA, 21. OKTOBRA 1942-XX.

7.30: Pesmi in napevi, 8.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Operna glasba. 13.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 13.10: Pet minut gospoda X. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20: Pisano glasbo vodi dirigent Segurini. 14.: Poročila v italijanščini. 14.15: Godalni orkester vodi dirigent Spaggiri. 14.30: Koncert kitarista Stanka Preka. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.15: Koncert sopranistke Pavle Lovšetove. 17.35: Koncert pianista Bojana Adamiča. 19.: »Govorimo italijansko« — prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Lahka glasba. 20.: Napoved časa — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.30: Vojaške pesmi. 20.45: Radio za družino. 21.15: Mascagnijeva glasba — vodi avtor. 22.: Glasba iz risanega filma »Anaklet in podlasica«. 22.15: Predavanje v slovenščini. 22.25: Koncert sopranistke Marie Terese Pediconi. 22.45: Poročila v italijanščini.

Globoko potrti javljamo vsem prijateljem, tovarišem in znancem, da je naš nenadomestljivi mož in očka, gospod

VIKTOR AVSSENEG

strojni stavec Narodne tiskarne

včeraj, 19. oktobra dopoldne po težki bolezni v 52. letu starosti preminul.

Pogreb blagopokojnega bo v sredo, 21. oktobra ob ½16. uri iz kapelice sv. Krištofa na Žalah na pokopališče k Sv. Križu.

Ohranite mu blag spomin.

Ljubljana, 20. oktobra 1942.

ŽALUJOČA ŽENA IN SINOVA

Livorno sam na čelu tabele

Prva zmaga Torina, visok poraz Venezie v Genovi, Triestina nadaljuje z neodločenimi rezultati

Ljubljana, 19. oktobra

Tretje kolo italijanskega nogometnega prvenstva je v diviziji A odščipnilo eno točko Romi, ki je igrala neodločeno z Milanom, in tako se je v vodstvo povzpel sam Livorno, ki je porazil na svojih tleh Ligurio. Med ostalimi rezultati je presenetljiv zlasti visok poraz Venezie proti Genovi in Lazia v Bariju. Torino je beležil prvi točki v borbi s krajevnim tekmecem Juventusom. V Triestu sta se Triestina in Bologna razšli brez gola. To je že tretja tekma Triestine, ki se je končala neodločeno.

Tekme so se končale takole:

v Firencah: Fiorentina-Vicenza 4:2, v Rimu: Roma-Milano 1:1, v Genovi: Genova-Venezia 5:1, v Torinu: Torino-Juventus 5:2, v Livornu: Livorno-Liguria 3:1, v Milanu: Ambrosiana-Atalanta 1:0, v Bariju: Bari-Lazio 2:1, v Triestu: Triestina-Bologna 0:0.

Stanje v tabeli je naslednje: 1. Livorno (7:3) 6 točk, 2. Genova (11:2) 5, 3. Ambrosiana (3:1) 5, 4. Roma (4:2) 5, 5. Bari (4:3) 4, 6. Bologna (3:2) 3, 7. Fiorentina (6:5) 3, 8. in 9. Triestina in Milano (2:2) 3, 10. Lazio (3:3) 3, 11. Torino (6:5) 2, 12. Atalanta (2:3) 2, 13. Juventus (4:7) 2, 14. Venezia (3:8) 1, 15. Liguria (2:6) 1 in 16. Vicenza 4:12) 0 točke.

Cremonese — Padova 0:0

V diviziji B je bila glavna tekma v Padovi med domačini in Cremonesejem. Neodločen izid je velik uspeh za Cremonese, ki kaže veliko ambicij. Udinese je odnesel iz Rima obe točki, v Brescii pa se je tekma končala neodločeno. Ostali rezultati so po pričakovanju.

Tekme so se končale:

v Alessandrii: Alessandria-Novara 0:0, v Modeni: Modena-Pro Patria 2:0, v Brescii: Brescia-Pisa 0:0, v Anconi: Anconitana-Pescara 2:1, v La Spezii: Spezia-Savona 4:0, v Padovi: Padova-Cremonese 0:0, v Rimu: Udinese-Mater 3:1, v Lodiju: Fanfulla-Siena 8:1 in v Napoliju: Napoli Palermo 3:1.

Stanje v tabeli divizije B je naslednje: 1.—3. Cremonese, Spezia, Napoli 5 točk, 4.—6. Brescia, Padova, Udinese 4, 7.—14. Pro Patria, Palermo, Alessandria, Novara, Pisa Modena, Anconitana, Fanfulla 3, 15. Savona 2 16. Mater 1, 17. in 18. Siena in Pescara 0 točk.

*

Bartali zmagovalec v krožni dirki po Italiji

Krožna kolesarska dirka po Lombardiji, ki je zaključila tudi letošnje italijansko vojno krožno dirko, je potekla precej monotono. V začetku sta dirkačem ponagajala megla in mraz, kasneje pa že ni bilo več časa za pomembnejše pobege. Dirka se je zaključila z naslednjim vrstnim redom:

1. Bini, ki je prevozil 184 km v 5 urah 6 minutah in 3 sekundah s povprečno hitrostjo 36.073 km na uro, 2. Bartali, 3. Toccacieli, 4. Cinelli, 5. Servadei, 6. Spadolini.

Na podlagi tega izida je končna ocena v vojni krožni dirki po Italiji naslednja: profesionalci za sinjo majico: 1. Bartali 25 točk, 2. Favalli 23, 3. Leoni 18, 4. Bini 17, 5. Bizzi 16 in 6. Bailo 15; neodvisni za belo majico: 1. Toccacieli 29 točk, 2. Martini 24, 3. Ronconi 23, 4. Fellini in 5. Marangoni.

Nemčija — Švica 5:3 (3:2)

Včerajšnja meddržavna nogometna tekma med Nemčijo in Švico v Bernu se je končala z zasluženo zmago Nemčije 5:3 (3:2). Tekmi, ki je bila na igrišču Young Boysa, je prisostvovalo 40.000 gledalcev. Sodil jo je španski sodnik Escartin.

Nemci so poslali v boj Jahna — Janesa, Müllerja — Kupferja, Rhodeja, Singa — Lenaua, Klinglerja, Wilimowskega, Walterja in Urbana, Švicarji pa so nastopili v postavi, ki smo jo objavili že prejšnji teden. Pri Nemcih je bil izvrsten notranji napadalni trio, pri Švicarjih pa vratar Balabio, srednji napadalec Amado in Monar. Švicarji so mnogo grešili, ker niso krili igralcev nemškega napada in so jim tako dopustili preveliko svobodo akcije.

Rezultat je prvi otvoril Wilimovski v 16. minuti, ki je Walterjev predložek poslal v mrežo. Švicarji so kmalu izenačili. Wilimovski je bil znova uspešen, izenačil pa je Amado. Tik pred odmorom je Wilimovski dvignil na 3:2.

V drugem polčasu so Nemci v začetku prevladovali in zopet je Wilimovski zvišal na 4:2. Kasneje so Nemci popustili in so Švicarji znižali na 4:3. V zadnjih 25. minutah, ko so Nemci nekaj časa že branili rezultat in ojačili z Urbanom obrambo, se je posrečilo Walterju preigrati švicarsko obrambo in poslati neobranljivo v levi kot. S tem je bil rezultat 5:3 postavljen.

*

— **Dunaj-Beograd 4:0.** V Beogradu je nastopila dunajska vojaška nogometna reprezentanca proti reprezetanci beograjske nemške vojaške posadke. Tekmi je prisostvovalo 10.000 gledalcev. V kratkem bo revanža na Dunaju.

— **Rokomet: Nemčija-Madžarska 14:2.** Ob 25. obletnici začetka rokometa je bila včeraj v Budimpešti meddržavna rokometna tekma med Nemčijo in Madžarsko. Nemci so zmagali 14:2 (7:2).

— **Pro Gorizia in Fiumana zmagoviti.** V tretjem kolu prvenstva divizije C je Pro Gorizia premagala Mogliano 7:1, Fiumana pa trietsko Ponziano 4:0.

— **Zagreb-München 3:2 (1:1).** Mednarodna medmestna nogometna tekma med Zagrebom in Münchenom na igrišču Concordie v Zagrebu se je končala s tesno zmago domačega moštva. V zagrebškem moštvu je bil v drugem polčasu dober zlasti Kleščič, ki je zamenjal nerazpoloženega Muradorija in zabil 2 gola.

— **Zagreb-železničar 68:44.** Lahkoatletski dvoboj med kluboma Zagrebom in železničarjem se je končal z zasluženo zmago Zagreba 68:44. Rezultati so le povprečni.

DNEVNE VESTI

Opozorilo naročnikom „Slovenskega Naroda"

Zadnje dni smo priložili položnice vsem naročnikom, ki prejemajo list po pošti, a nimajo naročnine še poravnane za tekoči mesec. Prosimo jih, da se teh položnic poslužijo ter nam nakažejo čim preje odgovarjajočo naročnino. One naročnike, ki so z naročnino še na zaostanku prosimo, da poravnajo tudi tega, sicer im bomo morali ob koncu meseca list ustaviti.

UPRAVA »SLOV. NARODA«

***

— **Odlikovanje treh junaško padlih.** Zlato hrabrostno svetinjo so prejeli v spomin: višji kaporal Guerrino d'Amico iz Duronije pri Campobassu, ki je služil pri 225. pehotnem polku. Še smrtno ranjen je izpodbujal svoje tovariše, naj nadaljujejo borbo. Anton d'Agostino iz Collarmele pri Aquili je pripadal savojskemu grenadirskemu polku. Zlata svetinja mu je bila priznana, ker je pri Ambi Alagi hotel rešiti svojega težko ranjenega častnika in se zato spoprijel v borbi s sovražnikom do junaške smrti. Črna srajca Artur Galumbi iz Bologne, ki je pripadal 72. legiji Črnih srajc, je rajši umrl, ko da bi bil ob sovražnikovem pritisku zapustil svojo strojnico. Zato je bila tudi njemu podeljena zlata svetinja v spomin.

— **Lepi uspehi italijanske marmorne industrije.** Gospodarsko finančni vestnik agencije »Agit« poroča: Navzlic vojnim prilikam je ohranila italijanska marmorna industrija zadovoljiv proizvodni ritem. Iz poročila italijanske marmorne družbe v Querzetu di Savarezza je razbrati, da se je delo v l. 1941/42 razvijalo v skoraj normalnem obsegu, kar gre predvsem na račun pridobljenih naročil in aktivne propagande, katere namen je bil, da se pomnoži komercialno poslovanje in delo. Dočim je bila notranja delavnost normalna ter je bila razen tega še obnovljena prodaja neobdelanega marmorja, pa je bilo mogoče v letih 1941/42 pričeti z izvozom v razne evropske države, med drugim v Nemčijo, Belgijo, Madžarsko, Švico, Hrvatsko, Nizozemsko in Finsko. Tudi v prvih mesecih tekočega leta je bila proizvodnja povsem zadovoljiva.

— **Ustanovitev protimalaričnega zavoda v Dalmaziji.** Agencija »Agit« poroča: Dalmazijski guverner je odredil ustanovitev posebnega zavoda za pobijanje malaričnih bolezni v Dalmaziji. Istočasno je bil imenovan zavodov predsednik in je bila določena sestava vodstvenega sveta. Hvalevredna ustanovitev je dala pobudo za živahno delavnost na obsežnem torišču dejstvovanja med prebivalstvom malaričnih področij.

— **Podelitev matematične nagrade za l. XX.** Iz Firenz poročajo: Italijanska znanstvena družba je podelila matematično nagrado za l. XX prof. Ivanu Sansone, ki predava na znanstveni fakulteti florentinske univerze. Razsodiščna komisija, v kateri so bili prof. Severi, prof. Somigliana in prof. Tonelli, je zaključila svoje poročilo z ugotovitvijo, da razodevajo publikacije prof. Sansona široko kulturo, globočino in zrelost avtorjevega matematičnega duha.

— **Župnikova smrt v spovednici.** V kraju Levo Boromeo pri Verbaniji so našli v spovednici mrtvega župnika Karla Tettamantija. Zdravnik je ugotovil, da je župnik umrl zaradi srčne kapi. V Levu je skrbel pokojnik za številno kolonijo siromašnih otrok.

— **Rešil deklici življenje in izgubil 30.000 lir vreden prstan.** Kakor poročajo iz Venezie, je padla v kopališču S. Marco v vodo deklica, ki se je znašla v nevarnosti, da utone. V bližini je bil 41-letni mladoporočeni arhitekt Aldo Gassinel iz Rima, ki se je vozil s svojo mlado nevesto v gondoli. Iztegnil je svojo desnico proti potapljajoči se deklici ter jo rešil. Pozneje pa je opazil, da mu je izginil z desnice dragocen prstan z draguljem, vreden okoli 30.000 lir. Takoj je poiskal potapljača, ki se je spustil na dno morja v bližini razburljivega dogodka, vendar pa so bila potapljačeva prizadevanja brezuspešna.

— **Loterijska sreča.** Dne 17. oktobra so bile izžrebane sledeče srečonosne loterijske štev.: Milano 52, 29, 76, 42 in 67. Bari 77, 64, 6, 41 in 85. Cagliari 43, 81, 8, 57, 65. Firenze 31, 20, 89, 15 in 86. Genova 46, 25, 23, 70 in 86. Napoli 16, 50, 18, 6 in 63. Palermo 38, 59, 71, 31 in 72. Rim 42, 81, 8. 51 in 27. Torino 50, 14, 16, 7 in 35. Benetke 83, 2, 24, 42 in 75.

— **Umrl je znan italijanski novinar ter latinist.** V Milanu je umrl urednik »Secola« prof. Adolf Artioli. Bil je tudi sloveč latinist, pisec številnih jezikoslovnih razprav, temeljit poznavalec latinske književnosti. Priboril si je svojčas prvo mesto pri amsterdamskem nagradnem natečaju za najboljšo latinsko pesnitev v Ciceronovem jeziku.

— **46 kongres za notranje in kirurgično zdravstvo v Rimu.** Včeraj je bil otvorjen v Rimu 46. kongres Italijanske družbe za notranjo medicino ter Italijanske kirurgične družbe. Otvoritveni nagovor je imel predsednik Družbe za notranjo medicino prof. Cesare Frugoni. Kongres bo trajal do vključno 21. oktobra in bodo na njem razpravljali o vseh perečih vprašanjih notranjega ter kirurgičnega zdravstva s posebnim ozirom na vojne patološke zdravstvene pojave. Številni zdravniki znanstveniki so vodstvu kongresa že prehodno sporočili svoje misli ter ugotovitve, ki bodo o njih na kongresu podrobno razpravljali. Kongres obravnava aktualna medicinska vprašanja v dveh sekcijah, otvoritveno zasedanje je bilo skupno.

— **Najdba doslej neznane Rossinijeve kantate.** V Milanu so našli izvirno Rossinijevo, doslej neznano kantato za sopranski solo, za zbor in orkester. Kantata je bila napisana na čast Ferdinandu Burbonskemu verjetno l. 1815. Motiv te kantate je delno povzet po ariji iz »Seviljskega brivca«. Rossini ga je uporabil po »Aurelijanu in Palmiri« iz l. 1814.

— **Zarah Leander v Rimu.** V Rim je prispela znamenita Ufina igralka Zarah Leander. V spremstvu te odlične filmske zvezdnice so številni nemški filmski zvezdniki, ki bodo skupno z Zarah Leanderjevo sodelovali pri snemanju italijansko-nemškega filma »Tedaj . . .«

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih: ob 10., ½14., ½16. in ½18. uri!

KINO MATICA TELEF. 22-41

Zgodovinski film o nesrečni patricijski hčeri

Beatrice Cenci

Carola Höhn, Enzo Fiermonte, Giulio Donadio, Osvaldo Valenti

KINO UNION TELEF. 22-21

Ljubavna pustolovščina slavnega igralca

Kean

Rossano Brazzi, Germana Paolieri, Mariella Lotti

KINO SLOGA TELEF. 27-30

Velika filmska drama ljubezni in ljubosumnja

Abbandono — Zapuščena

Corinna Luchaire, Maria Denis, Camillo Pilotto i. dr.

— **Pošten najditelj postane po enem letu lastnik 80.000 lir vrednega dragulja.** Iz Genove poročajo: Lani pred letom dni je bil knjigovodja Renato B. v protorih Banco di Roma v Genovi. Ko je odhajal iz bančnih prostorov, je opazil na tleh krasen dragulj, ki ga je izročil bančnemu ravnatelju. Ravnatelj je obvestil o tem vse stranke, ki so bile omenjenega dne v bančnih prostorih, vendar ni bilo med njimi nikogar, ki bi bil lastnik najdenega dragulja. Minilo je leto dni od najdbe, tudi pri genovskem občinskem najdbenem uradu se ni nikdo javil. Po poteku enega leta je postal knjigovodja Renato B. lastnik najdenega dragulja, katerega vrednost cenijo strokovnjaki na najmanj 80.000 lir.

— **Italijansko bolgarski kuturni odnošaji v najlepšem razvoju.** Italijansko bolgarska mešana komisija v Sofiji, ki je bila pozvana, da ustvari pogoje za uresničenje kulturnih odnošajev med obema državama, je te dni zaključila svoje delo. Pri pogajanjih je bilo doseženo popolno soglasje glede konkretnih sklepov o sodelovanju na torišču šolstva, tiska, filma, radia, gledališča ter drugih kulturnih področij. V duhu tega sodelovanja bo ustanovljen v Rimu bolgarski kulturni zavod, v Sofiji pa bo ustanovljena univerzitetna stolica za bolgarski jezik in književnost.

— **Italijanski agrarni tehniki v Rumuniji.** V Rumuniji se mudi skupina italijanskih agrarnih tehnikov, strokovnjakov za vprašanje poljedelskega izboljšanja. Skupini načeluje senator Prampolini. Italijanski agrarni tehniki si bodo ogledali ona rumunska področja, kjer prihaja temeljito izboljšanje poljedelstva najbolj v poštev.

— **Prodoren uspeh dveh italijanskih virtuozov v Montenegru.** Družba »Dante Alighieri v Cetignu je povabila znanega italijanskega virtuoza na čelo Ariga Bonuccija ter odlično pianistko Lidijo Proietti. Oba izvrstna glasbena virtuoza sta z velikim uspehom izvajala na dveh koncertih v Cetignu, ki so jima prisostvovali številni cetignski predstavniki z guvernerjem na čelu, izbran spored težjih skladb, s katerimi sta žela popoln uspeh. Svoj tretji koncert sta izvajala v Podgorizi.

— **Nov grob.** V ponedeljek dopoldne je umrl v splošni bolnišnici po težki bolezni g. **Ausseneg** Viktor, strojni stavec Narodne tiskarne in oče našega dolgoletnega meterja »Slovenskega Naroda«. Ob uri ko bi moral nastopiti zopet svojo službo po izmenjavi pri našem listu, točno ob tej uri je nastopil svojo večno, nepovratno zvrstitev. Pokojnika je dičila velika skromnost, potrpežljivost ter lep značaj. Živel je samo v knjigah, saj je bil dolgoletni knjižničar Grafične organizacije in nekaj časa tudi prostovoljno v pomoč v knjižnici Del. zbornice. Zapušča težko prizadeto soprogo Neti ter poleg sina Viktorja in sina-dijaka Tončka, še dolgo vrsto prijateljev. — Pogreb blagopokojnega bo v sredo, 21. okt. ob pol 16. uri iz kapelice Sv. Krištofa na žalah na pokopališče k Sv. Križu. — Pokojnemu sodelavcu ohranimo svetel spomin, globoko prizadeti družini pa izrekamo naše iskreno sožalje!

— **Nova žrtev planin.** Iz Bolzana poročajo: Ob priliki izleta v alpsko skupino Venoste se je smrtno ponesrečil pri prehodu čez ledenik na prelazu Gelatu 27-letni Izidor Bruno, ki se je spodrsnil in strmoglavil v bližnji prepad, kjer so ga našli mrtvega. Z velikim naporom so spravili njegovo truplo iz prepada.

— **Prva razstava toskanske umetnosti v Düsseldorfu.** Na prvi razstavi toscanske likovne umetnosti v Dusseldorfu bo zbranih okoli 200 umetnin. Med njimi je 125 slik, 50 kiparskih del in 25 umetnin z ogljem in kredo. Ta zanimiva umetnostna razstava bo otvorjena dne 28. oktobra. Umetnine, ki bodo razstavljene na tej razstavi, so bile izbrane po razsodiščnem odboru, ki je posamezne umetnine ocenjeval zelo rigorozno. V tem odboru so dr. Horts Eber, dr. Fud Kocks ter profesorji Spadolini, Vanetti in Pasqui. Umetnine so bile te dni prepeljane v Nemčijo s posebnim vlakom.

— **Florentinski dnevi hitlerjevske mladine.** Te dni je prispela v Firenze skupina nemške hitlerjevske mladine, ki si je ogledala florentinske zgodovinske in umetnostne znamenitosti. Zastopstvo hitlerjevske mladine je bilo sprejeto pri florentinskem županu ter si je ogledalo med drugim tudi sedež G. I. L.-a.

MALI OGLAS

Na plotu v predmestju stoji zapisano: Zaradi likvidacije prodajam otroški voziček.

NESRAMNOST

— Kaj, vi dovoljujete temu človeku zahajati k vam in sukati se okrog vaše hčerke! Mar ne veste, da je sedel zaradi tatvine leto dni v ječi?

— Kaj? Leto dni? Naj mi le pride pred oči, ta lažnivec! Meni je pa zatrjeval, da je sedel samo osem mesecev.

KAKOR PREJ

— Gospa, kako se kaj počutite v zakonskem življenju?

— Zelo dobro. Moj mož sploh nikamor ne hodi. Neprestano sedi doma pri meni.

— Da, da, tak je bil tudi prej. Nikoli se mu ni hotelo zabavati.

IZ LJUBLJANE

—lj **Vedno hladneje.** Tople in lepe jeseni je konec; lepi dnevi se najbrž ne bodo več vrstili tako dolgo, če tudi se bo vreme zopet izboljšalo. Da bi nam prizanesla letošnja jesen z običajnim deževjem, ne moremo pričakovati. Včeraj je bilo tako hladno, da smo pričakovali solnce ali sneg. Nekaj časa je prišlo, a tudi na dež se ni pripravilo. Ostalo je oblačno in hladno. Včerajšnja maksimalna temperatura je bila doslej v tem mesecu najnižja, znašala je le 8.7°. Tudi davi je bilo precej hladno; najnižja današnja temperatura je znašala 5.5°. Zračni tlak je zadnje dni popustil, a zdaj se več ne zmanjšuje, zato dežja menda ne bo. Ni pa tudi zaneslijvo, da se bo zjasnilo.

= **Važno opozorilo lesnim interesentom.** Navzlic že ponovno objavljenim opozorilom glede rednih mesečnih prijav prometa in zalog gradbenega lesa, ki jih je predložiti do 5. vsakega meseca Združenju Industrijcev in obrtnikov za Ljubljansko pokrajino, mnogo obveznikov tudi ta mesec ni vložilo predpisanih prijav. Prizadete v lastnem interesu pozivamo, da nemudoma vložе prijavo, ker se jim bo sicer poleg denarne kazni tudi zaplenilo neprijavljeno blago. Prijave se morajo vložiti tudi v primeru, ako ni nobene spremembe v zalogi in tudi tedaj, ako obveznik za vlaganje mesečnih prijav nima nobene zaloge. V slednjem primeru se mora vložiti prijava s pripombo »negativno«. V primeru, da ni mogoče vložiti prijav po pošti, naj jih interesenti pošljejo potom občin. Pokrajinska zveza delodajalcev za Ljubljansko pokrajino.

—lj **Po nakazila za drva** naj gredo tisti ki v svoji prijavi niso navedli imena trgovca s kurivom ali so napisali mestni preskrbovalni urad ter še nimajo predpisom ustrezajoče zaloge, na mestno pristavo ta teden med dopoldanskimi uradnimi urami ter naj seboj prineso mesarsko knjižico, da dobe nakazilo in kar tam tudi drva.

u— **Ljubljanski premierni kinematografi** Matica, Sloga in Union sporočajo svojim cenj. obiskovalcem, da se bodo zaradi nove policijske ure vršile predstave od 20. t. m. naprej ob sledečih urah: ob nedeljah in praznikih ob 10. uri dopoldne ter ob ½14., ½16. in ½18. uri popoldne. — Ob delavnikih bosta po dve predstavi v kinu Matici in Unionu i. s. ob ½16. in ½18. uri. V kinu Slogi pa bodo predstave neprekinjeno že od 14. ure dalje.

Izpred okrožnega sodišča

Zopet trije obtoženci zaradi krivega pričevanja in prisege — Burno življenje Marjance, ki je bila edina obsojena

Ljubljana, 20. oktobra

Marjanca je stara 25 let. Za seboj ima že zelo pestro, burno življenje. Sedaj je segel po njej celo paragraf in sodniki so jo v sredo zaradi lažne razodetne prisege obsodili na 4 mesece strogega zapora, 1 leto izgube častnih pravic, vse pogojno za dobo 2 let. To je epilog k dogodkom, ki bi po njih s pridom šaril vzgojitelj, psiholog, zdravnik, sociolog, da celo politik in filozof. Mi se v vse podrobnosti ne moremo spuščati, saj ne poznamo popolnoma obeh plati zvona, ne Marjančinega čustvovanja in vzročnih zvez, zakaj je tako živela, kakor je.

Mnogi, ki bi spoznali njeno življenje po površni sliki, ki smo jo dobili na razpravi, bi rekli, da sta krivi vsega pomanjkanje vzgoje in prerana osirotelost. Res Marjanca ni dobila v svoji družini najboljših napotkov za življenje. Oče in mati sta ji tudi prekmalu umrla. Ostala je sama prav v najbolj kritični dobi. Spoznala se je s človekom, ki je o sebi menil, da je umetnik. Njegovi izdelki so bili prvovrstni, mnogi pa so mu vendarle odrekali, da bi bil kaj več kot obrtnik.

Kot »umetnik« si je privoščil v obilni meri raznih dobrot, ki jih malomeščan gleda z očesom postrani. Ženske so trdile o njem, da je velik Don Juan. S trudom pridobljeni sloves mu je koristil, da so se ozirale po njem z vzdihujočimi pogledi. Mimogrede smo zvedeli, da je bila Marjanca že njegova 13. prijateljica. Nesrečna številka? Marjanca zanjo ni vedela. Pa če bi tudi vedela, najbrž ne bi mnogo pomišljala, ker se je vanj blazno zaljubila. Ko ji je mati umrla, jo je z lahkoto pregovoril, da se je preselila k njemu, posebno, ker ji je sveto zatrjeval, da jo bo poročil.

Začelo se je s Kalinikovimi »Ženskami in menihi«

Na nebu njune ljubezni je sijalo še najlepše solnce, ko je nekega dne potrkal na vrata zastopnik neke bivše knjigarne in ponudil Marjanci v nakup prevod Kalinikovega romana »Ženske in menihi«. Glas o tem delu je šel takrat po Ljubljani kakor blisk: hu, hu imenitno, kako so jih razkrinkali, kar berite. Povsod je bilo mogoče slišati tako sodbo, pri tem pa še skrivnostno namigovanje o raznih nevsakdanjih prizorih, ki da jih je pisatelj »otipljivo« opisal. To je najbrže premamilo tudi Marjanco, da je roman kupila. To se pravi, da ga je prevzela, ne pa plačala. Založnica je bila voljna počakati, saj je bila konkuernca na prevodnem trgu velika in je bilo treba riskirati mnogo več, kakor v normalnih časih. Marjanca je na svoj dolg kmalu pozabila, ne pa knjigarna, oziroma po njenem konkurzu prevzemnik njenih terjatev. Ker ni hotela plačati, jo je tožil in hotel rubiti. Marjanca pa je dejala izvršilnemu organu, da nima nič svojega in da je vse njenega »moža«. Ker ji upnik ni verjel, je predlagal sodišču, naj jo pokliče na razodetno prisego. V celoti je šlo samo za 151 din s pripadki.

Fingirane odsvojitvene pogodbe

Marjančin prijatelj ni bil umazan, dokler sta si bila prijatelja. Kupil ji je kolo, podaril zaročni prstan in prepustil Marjanci tudi vložno knjižico z okoli 43.000 din. Kasneje se je sicer izkazalo, da Marjanca le ni bila lastnica tega denarja, vendar je bila takrat prepričana, da je njen. Imela je razen tega tudi nekaj obleke. Vse to bi morala pri razodetni prisegi povedati.

Njen prijatelj pa jo je nagovoril k zapriseženi izjavi, da sploh nič ne poseduje. Da bi se strinjala z dejanskim stanom in da ne bi mogli Marjanci nič očitati, sta podpisala pismeno pogodbo, po kateri je Marjanca nekaj dni pred prisego vrnila njemu vsa darila. Ko je prisegla, pa ji je zopet vse vrnil. Zadoščeno je bilo tako volku, ovca pa je ostala cela. Tako sta mislila oba! Kmalu se je izkazalo, da sta se vračunala.

Zgodilo se je namreč, da se je ljubezen Marjančinega prijatelja ohladila — na vidiku je bila njegova 14. prijateljica. Marjanca je morala od njega hočeš nočeš. Ker je hotela imeti stvari, ki jih je podaril in se je smatrala za njih lastnico, ga je tožila. Tako se je pokazal naenkrat pravi dejanski stan. Državni tožilec je dobil prvič besedo.

Življenje je med tem naglo teklo, Marjanca je zašla v vrtinec in tako se je zgodilo, da je državni tožilec dobil še ob drugi priliki povod podvomiti v njeno resnicoljubnost pri pričanju.

Marjanca se skrivaj poroči

Kmalu po razidu s svojim prijateljem, se je Marjanca, ki je živahno, v družbi bržkone zelo veselo dekle, spoznala z Milanom. Marjančini zagovorniki sicer trdijo, da se je Milan oklenil Marjance, ker mu je zadišal denar, toda resnice ne vemo. Dejstvo je, da se je Milan poročil z njo skrivaj, ker so mu starši poroko odločno branili. Stanovala sta vsak na svojem koncu. Za njune sestanke je Milan najel nekje na periferiji posebno opremljeno sobo.

Posebno resno pa Marjanca, ki jo je gornja tragedija njene prve ljubezni bržkone zelo razočarala, ni jemala svojega moža in zakona. Na obzorju se je pojavil nov prijatelj Tine, s katerim se je pogosto sestajala. Milanovo razočaranje je bilo popolno, ko je zvedel, da ne bo z denarjem nič. Tudi Marjančina ljubezen mu ni ugajala, morda je imel celo še druge načrte. Priče so izpovedale, da je kmalu iskal povoda za ločitveno tožbo.

Nočni sestanek v zakonskem gnezdecu

Ko je Milan moral k vojakom, je poprosil gospodinjo, kjer je najel sobo, naj bi popazila, če bo prišel kdo k Marjanci. Isto je naročil svojemu bratu. Kmalu je zvedel, da je Marjanca res prišla neko noč sredi toplega poletnega meseca z neznancem v njuno zakonsko gnezdece. Tudi brat mu je povedal, da ju je videl skupaj. Bilo je dovolj, da je šel zakon narazen. Marjanca trdi, da sta se ločila sporazumno in da se je ona odpovedala alimentom.

Marjanca se je čutila prizadeto, ker jo je gospodinja »zašpecala« njenemu bivšemu možu in jo je tožila zaradi žaljenja časti. Drugoinstančno sodišče je gospodinjo oprostilo. Nato je gospodinjo tožil Tine, zatrjujoč, da nikoli ni bil tisto noč pri Marjanci in da ga je oklevetala. Na razpravi je bila zaslišana kot priča tudi Marjanca, ki je odločno zanikala, da bi bil Tine tisto noč pri njej. Prav tako je bil zaslišan tudi prijatelj Tineta, ki je trdil, da sta tisto noč do ranih ur skupaj popivala.

Te izjave so bile drugi povod državnemu tožilcu za obtožbo. Na zatožno klop je moral kot nagovarjalec h krivemu pričevanju sesti tudi Tine poleg prijatelja in Marjance. Gospodinja je namreč odločno trdila, da je bil moški na obisku in da je sigurna, da ni bil nihče drugi kot Tine. Svojo izpoved je podajala zelo prepričljivo. Torej sta Marjanca in prijatelj krivo pričala. Tine pa je prijatelja k temu nagovoril.

Obsodba in oprostitev, ki pa je tudi obsodba

Na razpravi so vsi trije obtoženci krivdo zanikali. Marjanca je vztrajala pri trditvi, da ni imela v času prisege svoje imovine in da usodne noči ni bil Tine pri njej. Tinetov prijatelj je dokazoval na podlagi zapiskov v svoji beležnici, da sta tisto noč s Tinetom popivala. Slednji je odklanjal, da bi prijatelja nagovoril h krivemu pričevanju. Večina prič, med njimi kot glavna dotična gospodinja, je izpovedala zelo obremenilno za obtožence, ki doslej še niso bili kaznovani.

Senat je glede lažne razodetne prisege spoznal Marjanco za krivo in jo obsodil, kakor smo povedali v uvodu. Izjemo je napravil samo glede hranilne knjižice, za katero je sicer Marjanca subjektivno bila prepričana, da je njena lastnina, objektivno pa je civilna pravda pokazala, da ni bila.

Glede krivega pričevanja oziroma nagovarjanja so bili vsi trije oproščeni. Za Marjanco tudi ta oprostitev ni posebno laskava. V razlogih je namreč predsednik senata razglasil, da je sodišče absolutno verjelo kot priči zaslišani gospodinji in je torej res tisto noč nekdo obiskal Marjanco. Sodišče je bilo na osnovi raznih podrobnosti le v dvomu, ali je bil to Tine. Gospodinja Tineta prej ni poznala. Ko je odhajal zjutraj, ga je videla le za nekaj bežnih trenutkov. Verjetno je, da je bil Tine, možno pa je tudi, da je bil kdo drugi. Dogodek je postal za gospodinjo nevaren šele več mesecev pozneje, prej pa ni imela povoda, da bi si ga tako natančno zapomnila. Možno je, da se je zmotila. Čim pa to ne stoji trdno, pričevanje Marjance ni v nasprotju z resnico, ker ni trdila, da sploh nihče ni bil pri njej, temveč samo, da ni bil Tine. S tem pa odpade tudi krivda Tinetovega prijatelja in Tineta samega.

Razprava je trajala 5 ur.

Mali oglasi

GOSPODJE POZOR! Klobučarna »PAJK« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča — Rudolf Pajk, Sv. Petra

PREMOG DRVA I. Pogačnik LJUBLJANA Bohoričeva ulica 5 Telefon 20-59

Če bi jedli preveč rumenega korenja —

bi se „preobjedli“ vitamina A in zboleli bi za hipervitaminozo

Ljubljana, 19. oktobra

Ljudje, ki kaj vedo o vitaminih, priporočajo posamezna živila, češ, uživajmo jih čim več, saj vsebujejo mnogo vitaminov! Govorili smo že o nevarnosti, da človek zboli, če hrana ne vsebuje dovolj vitaminov in omenili smo, da je nevarnost obolenj za hipervitaminoza manjša. Vendar je treba računati tudi žnjo. Vsaj nekaj moramo vedeti tudi o hipervitaminozah, ne le o avitaminozah (o njih smo govorili v prejšnjem članku). Tudi hipervitaminoze so precej hude bolezni. Kaj so hipervitaminoze, smo že povedali; nastopajo ob delnem pomanjkanju vitaminov, med tem ko avitaminoze povzroča popolno pomanjkanje več vitaminov. Pri hipervitaminozah niso v ravnovesju vitamini, tako da več ne nevtralizirajo dovolj drug drugega, odnosno ne morejo podpirati drug drugega pri svojem delovanju. Nekega vitamina je preveč, zato je občutno pomanjkanje njegovega antagonista.

Živila, ki vsebujejo preveč vitaminov

Ali poznamo tudi živila, ki vsebujejo preveč vitaminov? Na to menda ljudje ne pomislijo. Kdor je že kaj slišal o vitaminih, se boji le, da bi jih živila ne vsebovala premalo, ne pa tudi preveč. Vendar se lahko preobjemo tudi vitaminov, kar je dokazano. Če bi bila hrana pestra, bi se nam te nevarnosti ne bilo treba bati, ko pa uživamo delj časa le enolično hrano, lahko obolimo za hipervitaminozo. Nekateri radi uživajo nekatera živila, ker so slišali, da vsebujejo mnogo vitaminov. Tako ste najbrž že opazili, da so nekateri priporočali uživanje rumenega korenja, ker vsebuje mnogo karotina, barvila, ki je istovetno s provitaminm vitamina A. Če že kdo priproča uživanje korenja, bi moral povedati tudi, da se lahko preobjemo vitamina A, ob prepogostem uživanju jedi iz kuhanega rumenega korenja. Živila moramo dobro poznati, če se nočemo primerno poučiti o vitaminih in pravilnem sestavljanju jedilnikov. Nikakor ni priporočljivo, če odločamo sami pri vitaminski dieti, ne da bi se posvetovali z zdravnikom. Računati moramo tudi z živili, ki vsebujejo preveč vitamina. V poštev prihaja predvsem rumeno korenje. Zato je treba opozoriti ljudi, naj bi ne uživali preveč korenja, odnosno naj bi korenje ne bilo dolgo v jedilnikih.

Znaki hipervitaminoze A

Avitaminoze so bolj znane ter proučene kakor hipervitaminoze. Znane so pa hipervitaminoze A in D. Naj omenimo znake hipervitaminze A. Človek mršavi, izpadajo mu lasje, oboleva na jetrih in krvavi iz črevesja in pljuč. Pravega značaja bolezni pa po teh znakih ni tako lahko prepoznati, kajti podobne znake imajo tudi nekatere druge bolezni. Ob tem ali onem znaku je potrebna vsekakor zdravniška preiskava, da se bolezen zatre čim prej. Raziskovalci so proučili tudi znake hipervitaminoze D, torej bolezen, ki nastopa pri prevelikem uživanju vitamina D. Sam bolnik seveda tudi ne more prepoznati te bolezni. Znaki so arteriosklerotične spremembe ožilja in notranjih organov. V nevarnosti so predvsem dojenčki in mlajši otroci, da obole za to boleznijo. Poznajo še nekatere druge hipervitaminoze, ki jih povzroča uživanje vitaminov B in C ali drugi vzroki.

Kako nastajajo avitaminoze in hipervitaminoze

Iz dosedanjih razlag vitaminov je tudi že nekoliko razvidno, zakaj nastopajo bolezni, ki jih imenujejo avitaminoze in hipervitaminoze. Naglasili smo, da ne gre vselej zgolj za pomanjkanje vitaminov, temveč tudi za razne motnje v prebavi in delovanju drugih snovi v organizmu. Sprevideli smo, da vitamini sami ne morejo opraviti svoje pomembne naloge. Potrebno je sodelovanje z drugimi snovmi, s pomočniki vitaminov. Včasih hrana vsebuje tudi preveč posameznih snovi, ki zaradi tega ovirajo učinkovanje vitaminov; tako nastopajo avitaminoze, čeprav je bilo v hrani dovolj vitaminov. Kakor rečeno se vitamini pdpirajo ali ovirajo v svojem delovanju. Prav tako nekatere druge snovi vitamine podpirajo ali pa ovirajo; vse je odvisno od pravilnih količin. Med takšne snovi spadajo tudi kovinski joni. Dokazano je, da avitaminoza B_1 ali zloglasna beriberi bolezen nastopa, četudi hrana vsebuje dovolj vitamina B_1, a če je prebogata na ogljikvih hidratih. To pomeni, da bi hrana morala vsebovati tem več vitamina B_1, čim več vsebuje ogljikovih vodanov. Pretežno ogljikove vodane vsebuje preprosta hrana, revna na beljakovinah in maščobah, t. j. rastlinska hrana. Zato bi morala hrana revnih ljudi vsebovati tem več vitamina B_1.

Preveliko uživanje koruznih jedi — pelagra

Bolezen pelagra je dobro znana avitaminoza, ki je precej pogosta v krajih, kjer se prebivalstvo prehranjuje predvsem s koruzo. Toda za to boleznijo vendar ne obolevajo ljudje, ki se hranijo predvsem s polento, če uživajo še dovolj mleka. Nekateri strokovnjaki celo dokazujejo, da takšna hrana, n. pr. koruzni žganci z mlekom, pospešuje rast kosti in da so prav zaradi tega prebivalci v kršnih krajih, kjer se hranijo s koruzo in mlekom, postavni in močni. V resnici koruza ne vsebuje izvrstnih beljakovin, kakor smo že omenili. Manj vredne beljakovine v koruzi morajo dopolniti še druga živila in mleko je izvrstno dopolnilo. Če pa dopolnila ni, ljudje obolevajo za pelagro .avitaminozo kompleksa vitamina B_2. Vedeti moramo tudi, da se razvije avitaminoza B_6, čeprav hrana vsebuje dovolj vitamina, a je prebogata na beljakovinah slabše vrste. Med ljudmi je precej dobro znana avitaminoza A kot angleška bolezen; tudi te bolezni ne povzroča zgolj pomanjkanje vitamina A v hrani, temveč včasih nepravilno razmerje med rudninskimi snovmi v hrani. Omenili smo, kako velikega pomena so tudi rudninske snovi, čeprav jih hrana vsebuje neznatne količine. Brez njih vitamini ne morejo opraviti primerno svoje naloge. Tako nastane avitaminoza A tudi zaradi nepravilnega razmerja med fosforjem in apnom v hrani.

Umetnost pravilnega sestavljanja hrane

Velika umetnost je pravilno sestavljanje hrane, ki mu pa dandanes še skoraj nikjer ne posvečajo primerne pozornosti. Pravilno sestavljajo hrano morda le v sanatorijih pod nadzorstvom strokovnjakov za bolnike, ki morajo uživati dietično hrano. Sicer se pa bodoče gospodinje ne nauče nikjer, kako je treba sestavljati jedi, da bodo vsebovale ne le dovolj hranilnih snovi, temveč tudi v pravilnem razmerju. Kaj ve povprečna gospodinja o tem, v kakšnem razmerju morajo biti posamezne hranilne snovi med seboj in med vitamini, da bi jedi ne bile zgolj dobre, okusne, temveč tudi res zahtevam organizma ustrezajoče? To je res prava umetnost, ki se je je pa treba naučiti, kolikor je pač mogoče. Morda bi bile potrebne številne tabele in kuhinja bi se morala spremeniti v kemični laboratorij, da bi lahko pripravljali primerne jedi. Sprevideli smo, da avitaminoze lahko nastopajo tudi, če je hrana nepravilno sestavljena, a čeprav vsebuje vse potrebne vitamine. Hrana mora razen vitaminov vsebovati tudi dovolj rudninskih snovi, a tudi vseh drugih, ki podpirajo vitamine pri njihovem delu. Med te snovi spadajo tudi »navadne«, znane hranilne snovi: beljakovine, tolšče in ogljikovi vodani. Pomočniki vitaminov in činitelj v presnavljanju so med rudninami tudi: železo, baker, mangan in cink. Kakšnega pomena imajo rudnine v prehrani, sprevidimo iz tega, da nekateri raziskovalci imenujejo te rudnine »kovinske vitamine«. Tudi razni poskusi so pokazali, kako pomembne so kovine v hrani (a seveda v primernih količinah). Dokazano je, da je mogoče z manganom ozdraviti bolnika nevarne bolezni beri-beri. Dalje je tudi dognano, da skorbut povzroča pomanjkanje železa v hrani. Tudi nekatere druge avitaminoze zdrave s kovinami, n. pr. avitaminoze E z bakrom in s samim cinkom. Kakor so rudnine pomočnik vitaminov, če ne celo vitamini sami, tako imajo lahko tudi nasproten učinek v nepravilnem razmerju z drugimi snovmi. Tako nastopi avitaminoza B_1, B_2 in D.

Iz tega je razvidno, da bi kuharica morala biti pravi kemik, da bi pravilno sestavljala hrano. Vsekakor bi biti pa morala poučena čim bolje o vitaminih, če že sploh kaj ve o njih, sicer bi bilo bolje, da bi kuhala po naravnem čutu, kakršnega najbrž še imajo preprosti ljudje, ki se hranijo s preprosto, a dobro ter zdravo hrano.

Italijanski torpedni čoln na povratku v svoje oporišče

Norveška jezikovno pestra

Z jezikom v govorici in pisavi imajo visoko na severu iste križe kakor mi globoko na jugu

Karel Čapek, duhoviti, plodoviti, tragično prezgodaj umrli češki pisatelj, dramatik, potopisec, vrtnar umetnik, je napisal tudi potopis »Potovanje na sever«. Tu čitamo zelo zanimivo opombo o norveški jezikovni zmedi. Takole piše Čapek (prevedeno po nemškem prevodu):

V Oslu sem iskal odgovor na vprašanje, kako je prišlo, da je bilo mogoče tako ubožnem narodu in v tako zelo vsakdanjem mestu, kakršno je Oslo ustvariti tako veliko in čudovito literaturo. Odgovora nisem našel, in zdaj se čudim še bolj kakor prej.

In še drugo vprašanje mi je šlo po glavi: tiče se tudi literature, zlasti pa jezika. Vidite, Norvežanov je komaj tri milijone, pa pišejo v dveh ali treh jezikih, med katerimi ni prav za prav nobeden živ. »Riksmal«, stara historična danščina, je mestni uradni in literarni jezik; »Landsmal« je stara norveščina, kmetiška govorica, toda le po južnozahodnih okrajih dežele in vrhu tega umetno izdelana. V resnici govore več ducatov različnih landsmalov, v vsaki dolini drug. Potem imajo pokret »Bymal«, ki hoče »Riksmal« in »Landsmal« zediniti; predlagajo namreč, naj bi se pravopis reformiral tako, da bi »Riksmal« pisal landsmalsko.

Po šolah poučujejo riksmalsko ali landsmalsko, kakor pač sklene občina. Nekateri avtorji, kakor Hamsun in Undsetova, pišejo iksmalsko, Olav Dunn piše landsmalsko, drugi pa še drugače. Priznati morate, da je to za trimilijonski narod nekam čudno; imel sem vtisk, da se ta hrabri in močni narod v vsi svoji lepi norveški spravljivosti v jezikovnih rečeh ne čuti posebno dobro.

Gotovo, mi imamo na naš način podobne skrbi; samo pri nas dajejo vprašanjem jezika in narečij radi obliko načelnih nacionalnih in političnih nesložnosti.

Po mojem mnenju pa se iz norveškega jezikovnega položaja za literaturo lahko učimo sledeče: literatura naj bo pisana tako, da postane materinščina živečemu narodu, tako kakor jo ljudje ob svojem času govore in mislijo: jezik vsega naroda, elite in mase, mest in dežele.

Vem, da to ni lahko, ali literatura se imenuje umetnost prav zato, ker zna čarati in delati čudeže v puščavi, množiti kruh in ribe izkušenj, besed in čustev. In ker mora literatura govoriti k mnogim, mora govoriti v mnogih besedah in narečjih. Nad literaturo morajo plavati ognjeni jeziki vseh landsmalov in starih jezikovnih spomenikov in vsega tistega, kar so ljudje kdaj pisali in govorili; saj zato je bila ustvarjena, da z besedo odkriva vse zaklade sveta, amen.

Moderna klavnica v Bukarešti

Za preskrbo Bukarešte z mesom je bila ustanovljena delniška družba Abatorul Municipal Bucuresti (prestolniška klavnica Bukarešta), ki je njena naloga zgraditi novo moderno klavnico in sejmišče, za preskrbo prebivalstva Bukarešte in njenih predmestij. Družbina delniška glavnica znaša 800 milijonov lej in mora biti plačana do 31. decembra 1944. Poštna in depozitna hranilnica sta pooblaščeni dovoliti novi družbi 200 milijonov posojila, ki ga bo morala vrniti do konca leta 1948. Kreditni zavod za okraje in občine bo pa dal družbi 250 milijonov posojila, ki ga bo morala vrniti v 10 letih. Za zgraditev moderne klavnice bo pa v predmestju Dudesti-Cioplea razlaščenega 54 ha zemljišča.

Najmanjši ljudje

Velik pomen afriških Pigmejev za vedo o rasah in kulturno zgodovino človeštva je dala dunajskemu profesorju Gusindu povod za metodično proučevanje Bambutov. Ti pritlikavci prebivajo v onem delu pragozdov na vzhodu srednjeafriške Hyläe, kjer izvira pritok Konga Ituri. Dnevna temperatura znaša tam skozi vse leto 20 do 30 stopinj. Padavin je izredno mnogo, tako da v pragozdu vlage nikoli ne manjka. Pod streho orjaških dreves je mračno, grmičevje in rastilne tam ne morejo rasti. V tej mračni puščobi pa zna živeti Pigmejec. Okoli temnega in vlažnega pragozda se je prilagodil tako, da se skrbno izogiblje neposrednih solnčnih žarkov.

Bambuti so zelo majhni. Moški so visoki povprečno 144, ženske pa povprečno 137 cm. Poleg Bušmanov so torej najmanjši ljudje na svetu. To pa niso stalni prebivalci pragozda, čeprav prebivajo v njem kot edina človeška bitja že več tisoč letij. V pradavnih časih so živeli najbrže v stepi pred pragozdom, kjer je bilo mnogo divjačine. Pozneje so se za umaknili v pragozd, in ostali v njem. Bambutov je okrog 35.000 in so kot pritlikavska rasa zelo zdravi.

Podganji repi zanešeni 30 milj daleč

Zanimiv muzej na otoku Juist v Severnem morju

Leto za letom, ko divjajo orkani, tajfuni in najhujši severozapadni viharji nad sedmerimi morji sveta, ko butajo ogromni valovi ob morske obale, zahteva morje žrtve. Marsikateri ladji odbije v takih trenutkih zadnja ura. Dolga je že vrsta ladij, ki jih je pogoltnilo med viharji morje. Zapadle so pozabi. Zadnje priče takih nesreč so žalostni ostanki potopljenih ladij in pa mornarji, ki so katastrofe preživeli. Pogosto se ziblje potem zaboj, namenjen v Tasmanijo ali pa škatlica, ki so bile v nji vžigalice, več let po valovih neskončnih oceanov. Morski toki, ki njihova zagonetka še vedno ni povsem pojasnjena, mečejo sem in tja kose razbitih ladij in jih prenašajo iz enega v drugo morje. Tako potujejo te zadnje priče strašnih katastrof na morju večkrat z morskimi toki okrog vse zemlje.

30.000 morskih milj ali pa še več, to je malenkost pri takih romanjih, dokler ne vrže morje ostankov potopljenih ladij na obalo. V muzeju na otoku Juis v Severnem morju, imajo zanimivo zbirko takih ostankov. Tu je zbrano vse, kar so našli ribiči in vojaki po strašnih viharjih na morskih obalah. Med drugim je v muzeju steklena posoda s kaj čudno vsebino. Ribič, ko jo je našel, ve povedati, da je v nji okrog 50 podganjih repov. Ker se je dalo s podganjimi repi zaslužiti nekaj denarja po strani, so mornarji neke manjše ladje nalovili mnogo podgan, jim porezali repe in jih spravili v stekleno posodo.

Čemu? Da bi lahko doprinesli viden dokaz, da so pokončali toliko in toliko podgan za kar so določene nagrade. Najboljši dokaz so pa podganji repi. Med viharjem pozimi leta 1939 se je ladja Bouckle potopila pri Madagaskarju z vsemi še živimi podganami, steklena posoda s podganjimi repi je pa nastopila z morskim tokom svojo dolgo pot. Tri leta je bila na poti, končno jo je pa vrglo morje na obalo otoka Juist. O potopljeni ladji se ni slišalo nič več.

Človek bi ne verjel, kaj vse lahko prestane škatlica, če jo izročimo morskim valovom. Posoda, v kateri so bili podganji repi, je preromala po morju 30 morskih milj. Skrivnostno je morje in neusmiljeno. Le redko izroči svetu katero svojih skrivnosti. Le malo je ostankov in prič katastrof, ki se odigravajo leto za letom na njem. O vsakem takem predmetu bi lahko napisali roman, če bi mogle stvari govoriti. Tako pa molče kakor morje samo. A če stopi človek v muzej na otoku Juis, dobi vsaj približno sliko o neskončnih prostranstvih svetovnih morij, ki jih človek z napredkom tehnike vedno bolj obvladuje.

Kit zelo hitro plava

Kit je največji sesalec in obenem največja morska žival. Ogromna moč je potrebna, da se more ta orjak sploh premikati po vodi. Naravoslovci so izračunali, da potrebuje kit približno 50 HP energije za 10 vozlov dolgo pot po morju. To pa še ni njegov največji napor, kar ga zmore. Če plava kit s hitrostjo 27 vozlov na uro, rabi telesno energijo, odgovarjajočo enako 50 HP.

3000 let stare obleke

Najstarejše obleke, ki so se ohranile do naših dni v Evropi, so našli v severnonemških in danskih grobnicah. Po čudnem naključju so ušle te grobnice in predmeti v njih zobu časa. Grobnice stare nad 3000 let so iz prsti, v kateri je mnogo ilovice, tako da voda ne more pronicati skozi njo. V grobnico prodirajoča vlaga pa ni mogla izhlapevati in tako je nastala skupaj s strojarsko kislino konzervirajoča tekočina, ki je preprečila razkroj oblek. Ker grške mumije niso bile oblečene, temveč samo povite, s platnenimi ovoji, so v severnonemških grobnicah najdene obleke edine iz predzgodovinskih časov. Po njih se da ugotoviti, da so imeli Germani že v onih časih zelo visoko razvito krojaško obrt. Znamenita je postala obleka deklice iz Egtweda. To obleko so našli v grobnici blizu danskega kralja Egtwed. Čeprav je stara že okrog 3000 let, bi jo lahko še zdaj smatrali za elegantno.

Za smeh

V UREDNIŠTVU

— Ali je res, da ste me v svojem listu nazvali slepar in lopov? — vpraša neki gospod urednika nekega dnevnika.

— Ne, takih stvari sploh ne objavljamo v našem listu. Mi priobčujemo samo novice, — odgovori urednik.

PRED SODIŠČEM

— Vaše življenje ni neoporečno, — pravi sodnik obtožencu. — Že trikrat ste sedeli v zaporu.

— Obtoženec: — Že res, gospod sodnik, samo pomisliti morate, da sem star že 65 let in da za ta leta to ni baš mnogo.

MNENJE

— Od česa ima vaš sosed bulo na glavi?

— Od mnenja, draga soseda.

— Kako je to mogoče?

— Prav lahko. Snoči, ko se je vračal domov, je mislil, da sem jaz njegova žena.

MUZIKALIČNA ŽENA

— Kaj ste pa prav kar igrali?

— Improvizacijo, gospa.

— Ah, to je moja najljubša skladba...

NA KOLODVORU

— Ali je še dovolj časa, da se poslovim od svoje žene? — vpraša potnik sprevodnika.

— Odgovor na vaše vprašanje je odvisno od tega, kako dolgo ste oženjeni.

ŠOLSKA NALOGA

V nekem razredu pišejo šolsko nalogo o človeškem telesu in Jurček napiše med drugim: — Na enem koncu telesa sedi glava, na drugem pa sedimo mi...

ZANESLJIV ZNAK

— Ali mislite, da bo vaš sin nadarjen za medicino?

— Seveda bo. Kaj niste videli njegovih nečitljive pisave?

NAPREDEK

— No, Ivica, ali dobro napreduješ z violino?

— Mislim, da dobro. Očka si je oni dan potegnil vato iz ušes.

KAKOR V RAJU

— Kako se kaj počutiš v zakonskem življenju?

— Kakor v raju.

— Res? Kaj si tako srečna?

— Ne, srečna nisem nič kaj posebno, pač mi pa daje mož tako malo denarja, da nimam kaj obleči.

D. Du Maurier: 122

Prva žena

Roman

»Ali so bili odnosi med vami in pokojno gospo de Winter docela srečni?«

Tega sem pričakovala; črne pegice so mi plesale pred očmi, podrhtevale in tvorile pike v meglenem zraku; in tako vroče je bilo, tako vroče, toliko teh ljudi, vsi ti obrazi, in nikjer nobenega odprtega okna; vrata, ki so se mi zdela prej tako blizu, so bila zdaj mahoma tako daleč; in tla so se dvigala, dvigala proti meni...

In zdajci se je iz čudne megle, ki me je oklepala z vseh strani, jasno in krepko začul Maksimov glas: »Ali bi hotel biti kdo tako prijazen in bi odvedel mojo ženo iz dvorane? Onesvestila se bo.«

XXIII

Ko sem se zavedela, sem sedela v sobi, ki je bila podobna majhni železniški čakalnici. Stražnik se je sklanjal k meni in mi ponujal kozarec vode; neka roka, Frankova, mi je ležala na komolcu. In v tem, kosem tako mirovala, so tla, stene in obraza, Frankov in stražnikov, polagoma dobivali resnično podobo.

»Oprostite,« sem rekla. »Res sem bila nespametna... a tam notri je vroče, neznosno vroče.«

»Na takem zraku človek težko diha,« je rekel stražnik; »mnogo se jih je že pritožilo, pa nikoli nihče nič ne stori. Spet in spet se dogaja, da je kaki gospe slabo.«

»Vam je zdaj bolje, gospa de Winter?« je rekel Frank.

»Da, mnogo bolje. Da. Odlega mi. Ni treba, da ste tu pri meni.«

»Odpeljem vas domov v Manderley.«

»Ne.«

»Pač. Maksim me je prosil.«

»Ne. Treba je, da ostanete pri njem.«

»Maksim mi je rekel, naj vas odpeljem domov v Maderley.« Frank me je prijel za komolec in mi pomagal, da sem vstala. »Ali lahko greste do avtomobila ali hočete, da pridem z njim po vas?«

»Lahko hodim. A rajši bi ostala. Rada bi počakala Maksima.«

»Nemara se bo Maksim dalje časa zamudil.«

Zakaj je Frank tako dejal? Kaj je mislil s tem? Zakaj se me je ogibal z očmi? Prijel me je za komolec ter me odvedel po hodniku do vrat in odtod nizdol po stopnicah na cesto. Nemara se bo Maksim dalj časa zamudil...

Ne da bi govorila, sva prišla do Frankovega malega Morrisa. Frank je odprl vratca in mi pomagal noter, nato je vstopil sam in pognal voz. Hitro sva pustila tlakovani trg za seboj in dospela skozi malone zapuščeno mestece na Kerrithsko cesto.

»Zakaj naj bi se dalj časa zamudil? Kaj pa še hočejo?«

»Morda bo treba preveriti njegovo izpovedbo.« Frank ni odtrgal oči od bele ceste pred nama.

»»Toda zasliševanje je zdaj končano,« sem rekla. »Ne vem, kaj bi bilo še povedati.«

»Človek nikoli ne ve,« je Frank odvrnil; »nemara bo hotel preiskovalni sodnik ponoviti zasliševanje v drugačni obliki. Tabbova izpovedba je izpremenila ves potek preiskave. Sodnik bo moral začeti znova in vso stvar še enkrat prerešetati na osnovi podatkov, ki jih je dobil.«

»Kakšnih podatkov? Kaj hočete reči?«

»Ste slišali izpovedbo? Ste slišali, kaj pravi Tabb o jadrnici? Zdaj mislijo, da ni bila nesreča.«

»To je nesmiselno, Frank, smešno je. Tega Tabba ne bi smeli poslušati. Kako more po tolikih mesecih trditi, na kak način so bile v ladjo napravljene luknje; in kaj hočejo prav za prav dognati?«

»Ne vem.«

»Ta sodnik bo Maksima zbadal in zbadal, dokler ga ne spravi iz ravnotežja, in mu bo tako izvabil reči, ki jih ne misli povedati. Pestil ga bo z vprašanji, Frank, in Maksim se ne bo znal upirati, vem, da se ne bo znal.«

Frank ni odgovoril. Vozil je čedalje hitreje. Prvič, odkar sem ga poznala, ni našel niti običajnih praznih besed. To je pomenilo, da je v skrbeh. In drugače je bil tako miren in previden voznik, ki je zaviral pred vsakim križiščem, gledal na desno in levo ter trobil na slehernem ovinku.

»Tisti človek je bil tudi tam,« sem nadaljevala, »veste, ki je nekoč prišel v Manderley h gospe Danversovi.«

»Favella mislite?« je rekel Frank. »Da, videl sem ga.«

»Zraven gospe Danversove je sedel.«

»Da, vem.«

»Zakaj je bil tam? Kakšno pravico ima, da prisostvuje preiskavi?«

»Rebekin bratranec je.«

»Ni mi bilo všeč, da sta on in gospa Danvers navzočna. Ne zaupam jima, Frank.«

»Da, da.«

»Utegnila bi kaj naplesti; sitnosti lahko napravita.«

Frank je spet molčal. Spoznala sem, da mu solidarnost z Maksimom ne dá stopiti v razgovor, niti z menoj ne. Očitno ni slutil, koliko vem. Pa tudi jaz nisem mogla zanesljivo reči, koliko ve on. Bila sva zaveznika, hodila sva isto pot, a vendar se nisva upala pogledati drug drugemu v oči. Nobeden izmed naju ni mogel tvegati odkrite besede. Zdaj sva bila pri ograji; zavila sva v dolgi, ozki in vijugasti drevored, ki je vodil proti hiši. Prvikrat sem opazila, da hidrangeje že cveto; njih sinje glavice so gledale izmed zelenega listja. Vkljub svoji lepoti so bile videti nekam mrke in mrliške; nalikovale so umetnim vencem, ki jih pod steklom vidiš na francoskih pokopališčih. In zdelo se mi je, kakor da naju s svojo sinjo enoličnostjo zasledujejo vso pot po drevoredu: gledalke, razpostavljene, da bi naju videle, ko se voziva mimo.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani